

Analiza ključnih varijabli za ekonomski rast u RH

Redžepi, Edina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:521524>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-24**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

ANALIZA KLJUČNIH VARIJABLI ZA EKONOMSKI RAST U RH

Završni rad

Pula, 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

EDINA REDŽEPI

ANALIZA KLJUČNIH VARIJABLI ZA EKONOMSKI RAST U RH

Završni rad

JMBAG: 0303058557

Studijski smjer: Management i poduzetništvo

Predmet: Uvod u ekonomiju

Mentor: Doc. dr. sc. Saša Stjepanović

Pula, travanj 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana _____, kandidat za prvostupnika _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio mog Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojeg necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Puli, 2020.

Student:

SADRŽAJ

1.GOSPODARSKI I EKONOMSKI RAST	1
1.1.Ekonomski rast	2
1.2.Čimbenici ekonomskog rasta	3
1.3.Teorije ekonomskog rasta	4
1.4.Nove teorije ekonomskog rasta	6
2.EKONOMSKI RAZVOJ	8
2.1.Čimbenici ekonomskog razvoja	9
3.NEZAPOSLENOS I SIROMAŠTVO U REPUBLICI HRVATSKOJ	11
3.1.Pojam nezaposlenosti	11
3.2.Aktivne i pasivne mjere zapošljavanja u Hrvatskoj.....	13
3.3.Vrste nezaposlenosti	14
3.4.Mjerenje nezaposlenosti u Hrvatskoj	16
3.5.Administrativni izvori	16
3.6.Anketa radne snage	17
3.7.Pojam siromaštva	18
3.8.Ginijev koeficijent.....	21
3.9.Tržište rada i siromaštvo	23
4.PREGLED RAZMJENE I POTROŠNJE U HRVATSKOJ	24
4.1.Vanjska trgovina.....	24
4.2.Uvoz i izvoz Hrvatske	25
5.TRGOVINSKA RAZMJENA	27
5.1.Državna potrošnja.....	30
5.2.Osobna potrošnja	32
5.3. Metode prikupljanja podataka	35
5.4.Fiskalna politika	37
6.ZAKLJUČAK	40
7.IZVORI:	41

SAŽETAK

Danas je veliki problem svake države nezaposlenost, siromaštvo i socijalna isključenost koja predstavlja problem i opterećenje za društvo jedne države, ali unatoč tome ne pojavljuje se ideja ili odlučna inicijativa za promjenom sadašnjeg stanja. Nadalje osobna i državna potrošnja prikazuju moć stanovništva i države u trošenju sredstava. Ključne varijable smo u radu definirali i opisali. Važna stavka u tim odnosima je i vanjskotrgovinska razmjena države prema kojoj se iskazuje njezina trgovinska moć.

Ključne riječi: nezaposlenost, siromaštvo, država, vanjsko trgovinska razmjena.

SUMMARY

Nowdays, the crucial problem of every state is unemployment, poverty and social exclusion, which is a problem and a burden for the society of one state, but nevertheless no idea or decisive initiative emerges to change the current state of affairs. Furthermore, personal and government spending show the power of the population and the state in spending money. Key variables are defined and described in the paper. An important item in these relations is the foreign trade of the country, according to which its trade power is expressed.

Keywords: unemployment, poverty, state, foreign trade.

UVOD

Tema ovog rada je analiza ključnih varijabli za ekonomski rast u Hrvatskoj. Hrvatska je europska država, u geopolitičkom je smislu ona srednjeeuropska i sredozemna država, dok je u zemljopisno smještena u južnom dijelu Srednje Europe te u sjevernom dijelu Sredozemlja. Teritorij je administrativno podijeljen na općine, gradove te 20 županija i Grad Zagreb koji ima poseban status grada i županije, također je Zagreb glavni grad koji predstavlja političko, gospodarsko, kulturno i zdravstveno središte. Prema političkom ustroju Hrvatska je parlamentarna demokracija, po svojem državnom uređenju ona je republika, dok je u ekonomskom smislu usmjerena tržišnom gospodarstvu. Hrvatska je u prošlosti prolazila kroz razne značajne strukturne promjene i prilagodbe. One su bile popraćene procesima tranzicije, globalizacije te promjenama na tržištu. Nakon sloma socijalističkog sustava Hrvatska prolazi kroz tranziciju prema otvorenom tržišnom gospodarstvu, što se naročito odnosi na industrijsku proizvodnju. Uvjeti za razvoj industrije postali su prihvatljiviji nakon ulaska u jugoslavensku državu, s kojom je Hrvatska, uz Sloveniju, bila najrazvijenija te je tržište bilo šire i zaštićeno granicama. Nadalje, nakon II. svjetskog rata došlo je do ubrzane industrijalizacije i razvoja dotad uglavnom agrarnih područja. Najviša je stopa rasta zabilježena od 1953.-1963. godine kad je Jugoslovensko samim time i hrvatsko gospodarstvo bilo među najdinamičnijima u Europi. No to se mijenja već 1970. godine kad rast usporava i 1980. godine kad gospodarstvo pokazuje znakove krize, što se odražavalo i visokom inflacijom. Nakon raspada Jugoslavije, hrvatsko socijalističko gospodarstvo pretvara se u sustav koji se temelji na privatnom vlasništvu i otvorenoj tržišnoj ekonomiji. Međutim, taj je prijelaz bio spor i otežan zbog ratne agresije na Hrvatsku. Rezultat rata opterećivao je je gospodarski razvoj zbog velikih ratnih šteta, ukupno procijenjene na 37,1 milijarda USD (1999.godine), što je također otežavalo proces privatizacije u gospodarstvu. Tranzicija je imala značajne negativne socijalne i gospodarske učinke u koje spadaju siromaštvo stanovništva, porast korupcije, gospodarski kriminal i sl.

1. GOSPODARSKI I EKONOMSKI RAST

U ovom poglavlju prikazati će se izazove ekonomskog rasta te će se definirati čimbenici ekonomičnosti i gospodarskog razvoja jedne države. Važnost ekonomske zajednice ogleda se u nekoliko čimbenika i to kroz uvjete života nekog stanovništva te mogućnostima tog područja. Ekonomski rast podrazumijeva porast proizvodnje, porast proizvodnih kapaciteta te porast svih drugih sistema jedne privrede, ekonomski rast je porast ukupnog outputa privrede. Kvantitativno se izražava na različite načine, najčešće pomoću pokazatelja stope rasta GDP-a po glavi stanovnika (per capita) u određenom periodu, uglavnom u periodu od jedne (1) godine. Ekonomski rast izražava se kvantitativno dok se ekonomski razvoj izražava kvalitativno. Hrvatska je, po proglašenju nezavisnosti 1991. godine, suočena s ozbiljnim nestabilnostima ponude, okupiranjem nekih dijelova njezinog teritorija, transformacijom sustava socijalističkog gospodarstva u tržišno orijentiran sustav te slomom bivšeg jugoslavenskog tržišta. Dodatni teret novoj državi Hrvatskoj također predstavlja i duboka gospodarska kriza koja je pogodila bivšu Jugoslaviju. Između 1990. i 1994. BDP je bio u konstantnom padu, zaustavivši se pritom na približno 2/3 svoje predratne razine.¹ Od 1995. godine vidljiv je stalni uzlazni trend popraćen ubrzanom rastom gdje je 1997. godine rast BDP-a procijenjen na oko 7% odnosno oko 20 milijardi USD. Tokom 1994. godine makroekonomska situacija se mogla protumačiti niskim ulaganjima, opadanjem industrijske proizvodnje i visokom inflacijom. Inflacija se protezala iz prošlosti te je prosječna godišnja inflacija u Hrvatskoj iznosila približno 69%, očigledno je da takvi uvjeti predstavljaju prioritet države gdje su istovremeno ratni troškovi znatno otežali fiskalne mjere za stabilizaciju. Stabilizacijski je program u Hrvatskoj započeo u listopadu 1993. godine.² Tijekom početka faze programa uvodi se oštrija novčana politika, liberalizirano je devizno tržište što je dovelo do stabilizacije tečaja, kontrolirale su se plaće u javnim sektorima te je izglasan gotovo uravnotežen proračun središnje države. Početna odnosno prva faza stabilizacije bila je vrlo uspješna jer je inflacija cijena na kratko pala s mjesečne stope od 38,7 na 1,4% tijekom prvih mjesec dana. Od kraja 1993. godine prosječna inflacija cijena kretala se u rasponu od 3-4% godišnje. Druga faza stabilizacije uključivala je strukturne reforme s ciljem osiguranja dugoročne stabilnosti, drugim riječima glavni faktori druge faze stabilizacije su

¹ Hrvatska u drugoj fazi tranzicije 1994. – 1999./V. Šonje, B. Vujčić, I-4 lipanj 2000. Hrvatska narodna banka, Poslovna knjiga d.o.o., Zagreb <https://www.hnb.hr/documents/20182/121552/i-004.pdf/4086bbd4-cf16-4022-af1e-ea324cee3462?version=1.0&t=1436020165253>

² Put do niske inflacije: Hrvatska 1993. - 1994. Z. Anušić, izdavač Vlade Republike Hrvatske

usmjerenost na reforme u fiskalnom području i to porezne i carinske reforme, rast privatizacije, restrukturiranje bankarskog sustava i sam razvoj financijskog sustava. Stabilizacijski program bio je vrlo uspješan i to kombinacijom više faktora. Prvi faktor je bila izvrsna kombinacija novčano-fiskalne politike, program je imao snažnu političku podršku odnosno, Vlada i Hrvatska narodna banka dobili su dovoljne ovlasti kako bi je proveli.

1.1. Ekonomski rast

Ekonomski (gospodarski) rast je potencijalno povećanje bruto domaćeg proizvoda ili povećanje nacionalne proizvodnje, odnosno ako neka zemlja poveća granice proizvodnih mogućnosti doći će do ekonomskog rasta. Ekonomski rast u fokusu je istraživanja mnogih znanstvenika no i dalje nije pronađeno odgovarajuće znanstveno objašnjenje zašto se neka gospodarstva razvijaju brže od drugih. Nakon Drugog svjetskog rata ubrzano je počela rast proizvodnja u javnom sektoru svih razvijenih država, u zdravstvu, obrazovanju, infrastrukturi, transportu i svemu što je potrebno za kvalitetni razvoj gradova. Gospodarski rast usko je povezan sa životnim standardom neke zemlje što znači da ako se poveća gospodarski rast poboljšat će se i životni standard zemlje odnosno stanovništva. Pod gospodarskim rastom podrazumijeva se dugoročni rast potencijalne proizvodnje dok se rast proizvodnje po glavi stanovnika smatra kao važan cilj jer je povezan s povećanjem prosječnog realnog dohotka i životnog standarda. Pri definiranju ekonomskog rasta koristi se BDP, no osim njega koristi se BDP po stanovniku kao ekonomska kategorija proizvodnje po stanovniku. Njome se definira brzina rasta životnog standarda, također, porast BDP-a po stanovniku prethodi rastu ukupnog BDP-a zemlje. Široko prihvaćena definicija ekonomskog rasta ovaj pojam definira kao ekspanziju potencijalnog BDP-a ili nacionalne proizvodnje neke zemlje.³

³Paul A. Samuelson, William D. Nordhaus, Ekonomija 19. izdanje 503.-504. str.

1.2. Čimbenici ekonomskog rasta

Promatrajući ekonomski rast dolazi se do zaključka da se ekonomski rast bazira na četiri glavna faktor a to su ljudski resursi, prirodni resursi, kapital i tehnološke inovacije.

Tablica 1. Čimbenici gospodarskog rasta

Čimbenici gospodarskog rasta	Primjeri:
Ljudski resursi	Veličina radne snage, kvaliteta radnika
Prirodni resursi	Energetika, voda, tlo
Akumulacija kapitala	Intelektualno vlasništvo, tvornice, strojevi
Tehnologija i poduzetništvo	Nagrade za inovacije kvaliteta znanstvenog i inženjerskog znanja

Izvor: Paul A.Samuelson, Wiliam D.Nordha, *Ekonomija*

Prvi čimbenik, ljudski resursi, su po mnogim ekonomistima najvažniji faktor ekonomskog rasta. Predstavljaju input u proizvodnji što znači da što su radnici kvalitetniji i obrazovaniji to postižu bolju proizvodnost. Zemlje koje su u razvoju moraju ulagati u obrazovanje i školstvo, obuku i usavršavanje svojih radnika kako bi oni bili što vještiji i kvalitetniji kadar. Drugi čimbenik ekonomskog rasta su prirodni resursi kao što su: voda i minerali, tlo i šume odnosno obradive površine te plin i naftu. Mnoge razvijene zemlje su se bazirale upravo na prirodne resurse koje im ona pruža, te su iskoristili njihove kvalitete za rast i razvoj. Kao primjer tome je Saudijska Arabija koja raspolaže s gotovo 20 posto svjetske zalihe nafte, i petim najvećim rezervoarom zemnog plina, tu spadaju i druge zemlje koje su među vodećim zemljama prirodnih resursa: Venezuela, Irak, Australija, Brazil, Kina, Kanada i ostale...

Kao treći čimbenik ekonomskog rasta ubrajamo kapital koji uključuje kapitalna dobra, opremu i nematerijalna dobra. Kapital kao ekonomski rast zahtjeva štednju tekuće potrošnje tijekom godina. Što znači da je s većom štednjom moguće više ulagati u kapitalna dobra. U nekim Europskim i zemljama kao što su Japan ulaže se deset do dvadeset posto dohotka koji se onda ulaže u kapital. Postoje investicije koje su nužne za učinkovito funkcioniranje privatnog sektora

te se one nazivaju temeljnim društvenim kapitalom. To su na primjer: ceste, sustavi za navodnjavanje i vodoopskrbu te mjere javne zdravstvene zaštite.⁴ Tehnološke promjene i inovacije predstavljaju promjene u procesu proizvodnje ili uvođenje novih dobara (usluga). Tehnološki napredak je trajni proces usavršavanja, povijesno gledajući može se vidjeti nekoliko osnovnih izuma koji su u potpunosti promijenili život kao takav te bi bez njih život u današnjici bio nezamisliv a to su: računala, telefon, automobil, mobiteli, zrakoplovi i mnogi drugi.⁵

1.3. Teorije ekonomskog rasta

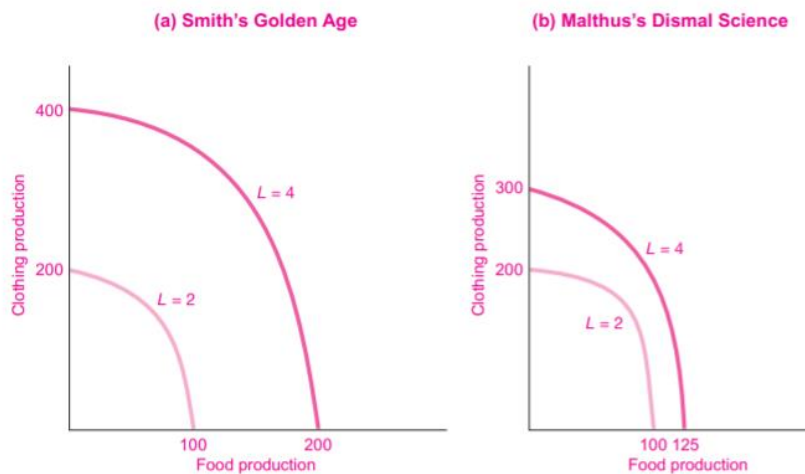
Smithov i Malthusov klasični model opisuje razvoj poljoprivrede koristeći se površinama obradive zemlje i rastućeg broja stanovnika. Taj model govori da je zemlja dostupna svima bez naknade te porast broja stanovnika znači i širenje na veći dio obradive zemlje, a proizvodnja neprekidno raste u usporedbi s povećanjem stanovništva. Kako nema odbitka na zemljište rente ni kamata na kapital, cijeli nacionalni dohodak se troši na nadnice. Realna nadnica bi bila konstantna jer povećanje broja stanovnika povećalo bi i proizvodnju. No takav sistem nije trajao dugo jer dolazi do pitanja, imali li zemlje za sve? Zemlja s vremenom postaje oskudna, a rente na nju rastu kako bi se zemlja podijelila među različitim korisnicima. Takav rastući omjer između zemlje i rada vodi prema padajućem graničnom proizvodu i pada realnih nadnica.⁶ T. R. Malthus je smatrao da će pritisak stanovništva dovesti radnike da žive u minimalnim uvjetima preživljavanja. Njegova teorija govori da kad su nadnice iznad egzistencijalnog minimuma stanovništvo raste, dok nadnice ispod egzistencijalnog minimuma dovode do visokog mortaliteta i smanjenje populacije. Malthusova shvaćanja isu priznavala tehnološke inovacije i kapitalne investicije koje mogu značajno prevladati zakon padajućih prinosa. Zemlja više nije ograničeni resurs zbog tehnoloških promjena koje su doprinijele nove strojeve i povećanje proizvodnje. Akumulacija kapitala i nove tehnologije postale su dominantne sile koje utječu na ekonomski rast i razvoj.

⁴ Paul A. Samuelson, Wiliam D. Nordhaus, Ekonomija 19. izdanje 502 str.

⁵ Paul A. Samuelson, Wiliam D. Nordhaus, Ekonomija 19. izdanje 504 str.

⁶ Paul A. Samuelson, Wiliam D. Nordhaus, Ekonomija 19. izdanje 506 str.

Slika 1.: Smithovo zlatno doba i Malthusova turobna znanost

Izvor: Paul A. Samuelson, Wiliam D. Nordhaus, *Ekonomija* 19.izdanje 507 str.

U Smithovom zlatnom dobu, neograničeno zemljište na granici znači da ako se udvostruči broj stanovnika, rad se može raširiti i proizvesti dvostruko više hrane i odjeće. Malthusova turobna znanost tvrdi da povećanje broja stanovnika pokreće opadajuće prinose. Udvostručenje inputa utječe na povećanje proizvodnje ali samo za 25% što je vidljivo na slici. Neoklasični model gospodarskog rasta razvio je Robert Solow. Neoklasični model rasta opisuje ekonomiju u kojoj jedan homogeni output proizvodi dva tipa inputa: *kapital* i *rad*. Glavni faktori modela rasta su kapitalna i tehnološka promjena. U neoklasičnom modelu dugoročna ravnoteža govori da će životni standard s vremenom prestati rasti pod uvjetom da se rast temelji na akumulaciji kapitala, to prikazuje ključnu ulogu tehnoloških promjena i inovacija.⁷

Jednadžba 1.: Jednadžba akumulacije kapitala

$$\Delta k = sy - (n + d)k$$

k- kapital po stanovniku

s- stopa štednje po stanovniku

y- proizvodnja po stanovniku

n- egzogena stopa rasta stanovništva

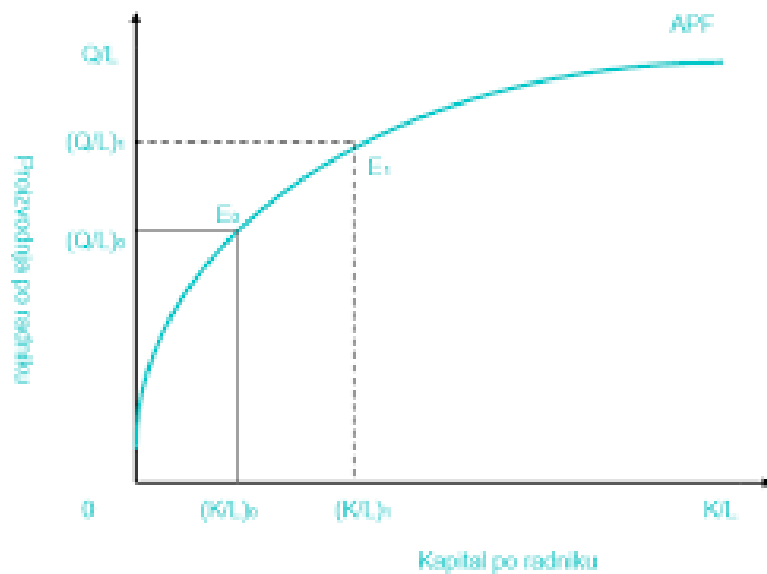
d- stopa amortizacije fizičkog kapitala

Izvor: Radošević, D (1996). „*Ekonomski rast i izvoz*“, <https://hrcak.srce.hr/31040>

⁷ Paul A. Samuelson, Wiliam D. Nordhaus – *Ekonomija* 19.izdanje 506-508 str.

Iz jednadžbe (vidi jednadžbu 2.) vidljivo je da je stopa rasta kapitala po stanovniku jednaka stopi rasta štednje po stanovniku, umanjena za iznos koji je potreban kako bi se opremila radna snaga i zamijenio otpisani dio kapitala. Dugoročna ravnoteža ostvariva je u onom trenutku kada je štednja po stanovniku jednaka štednji za opremanje nove radne snage i otpisa dijela kapitala.

Slika 2.: Utjecaj povećanja kapitalne vrijednosti na ekonomski rast

Izvor:

<https://www.google.hr/search?q=utjecaj+pove%C4%87anja+kapitalne+vrijednosti+na+ekonomski+rast&tbm>

Iz gore navedene slike (vidi sliku 2.) vidljivo je da se proizvodnja po radniku razmjerno povećava s povećanjem kapitala po radniku, dok tehnologija i kvaliteta radne snage ostaju nepromijenjeni.

1.4. Nove teorije ekonomskog rasta

Jedno od ključnih svojstava nove teorije ekonomskog rasta koje ističu njihovi zagovornici je ograničenje smanjujući povrat kapitala. Pozornost je usmjerena na mehanizam kojim se sprječava pad prinosa u kapital ispod određene razine. U prvoj klasi modela izdvojeni su svi akumulirajući čimbenici proizvodnje kao što su rad i zemljišta uz pretpostavku da su svi ulazni proizvodi u proizvodnji akumulirani, odnosno „kapital“ neke vrste.⁸ Nove teorije rasta koje se

⁸ Theories of Economic Growth – Old and New, Heinz D. Kurz, N. Salvadori, 2003. godina

još nazivaju endogene teorije rasta tvrde da je ekonomski rast endogeni rezultat ekonomskog sistema a ne vanjskih faktora. Postoje nekoliko autora od kojih se ističu različiti modeli. Prvi je model Romer, Lucas i Scott koji tvrde da nove inovacije dovode do tehnološkog procesa u obliku „učenja kroz rad“ sa konstantnim prinosima na razini određenog poduzeća ali rastućim prinosima na razini ekonomije. U tom su modelu rastući prinosi i mogućnost neograničenog rasta integrirani zahvaljujući ljudskom kapitalu. Drugi model Romera, Grossmana i Helpmana fokusiran je na istraživanje i razvoj, te Aghion i Howitt na postojeće oblike eksternalija. Treći oblik modela razvili su Becker, Murphy, Tamura, te Jones i Manuelli, King i Rebelo i Rebelo koji glasi da je rast isključivo posljedica akumulacije kapitala (fizičkog i ljudskog).⁹ Drugačiji pristup endogenih modela rasta uvode Agenora i Montiel. Prva grupa modela pretpostavlja prisutnost eksternalija i konstantni prinos i to kroz dva pristupa. Prvi pristup pod nazivom „AK model“ sastoji se od fizičkog i ljudskog kapitala. Proizvodna je funkcija linearna što rezultira konstantnim prinosima. Model tvrdi da porast stope štednje utječe na porast stope rasta po stanovniku. Drugi pak pristup uvodi eksternalije u proces ekonomskog rasta, u ovom se slučaju javljaju u obliku tehnološkog znanja. Druga se grupa modela također zasniva na dva pristupa. Osnovna pretpostavka je radnik više produktivan bez obzira na razinu znanja čak i ako ostali radnici imaju viši ljudski kapital. Jednostavnije tumačenje ovog modela rasta glasi da je ravnotežna stopa rasta niža od optimalne stope rasta zbog nedostatka investiranja u ljudski kapital u uvjetima potpune konkurentnosti. Ako ravnotežna stopa rasta zavisi od investicije u ljudski kapital, to sugerira da bi politika vlade trebala poticati investicije koje će podići ravnotežnu stopu rasta na razinu optimalne stope rasta. Romerov pristup obuhvaća pretpostavku da izvor vanjskih čimbenika nije razina ljudskog kapitala već da je to razina znanja. Treća grupa modela ekonomskog rasta novijeg je datuma koja istražuje odnos financijskih faktora i ekonomskog rasta. Ističe se Paganov model koji govori da financijski razvoj utječe na povećanje stope štednje i povećanje marginalne produktivnosti kapitala. Također se može povećati udjel štednje alocirane u investicije. Ovaj je efekt poznat je u anglosaksonskoj literaturi pod nazivom „*conduit effect*“¹⁰

⁹ „Ekonomski rast i izvoz“, Radošević D. (1996.) <https://hrcak.srce.hr/31040>

¹⁰ „Ekonomski rast i izvoz“, Radošević D. (1996.) <https://hrcak.srce.hr/31040>

2. EKONOMSKI RAZVOJ

Ekonomski odnosno gospodarski razvoj najbolje su opisali Samuelson i Nordhaus u knjizi „Ekonomija“ u kojoj govore da je gospodarski razvoj proces unapređivanja životnog standarda i dobiti stanovništva neke zemlje povećanjem dohotka po stanovniku. Takvo povećanje dobiti postiže se povećanjem industrijalizacije u nekoj zemlji, kao i unapređivanjem ostalih grana gospodarstva. Temeljni čimbenici gospodarskoj razvoju su kapital i tehnologija. U svijetu ljudi žive sa vrlo različitim standardima što je vidljivo u primjerima razvijenih i onih nerazvijenih zemalja. U jednu ruku imamo veliko bogatstvo zemalja kao Sjeverna Amerika i Zapadna Europa dok u drugu ruku imamo dijelove Afrike i Azije u kojoj ljudi žive u siromaštvu. Neki ekonomisti smatraju da razvoj gospodarstva nije samo unapređivanje ekonomskih pokazatelja nego i čimbenika poput zdravlja, obrazovanja, pismenosti stanovništva te i samog očekivanog trajanja života. Jedno od najvažnijeg obilježja zemlja u razvoju je da imaju nizak dohodak po glavi stanovnika (per capita), također je poznato da ljudi u zemljama u razvoju su slabijeg zdravlja, niske razine pismenosti i velike pothranjenosti.¹¹ Često se predlaže da je razumno korištenje prihoda države kao zamjenska mjera za cjelokupnu razinu razvoja. Oni koji zauzimaju ovo gledište svjesni su da razvoj nacije zapravo obuhvaća mnogo više nego samo njegova razina prihoda. Razvoj uključuje raznolike i široke težnje „dobrog života“ u svim svojim gospodarskim, socijalnim i političkim dimenzijama. Vrijednost društva drugačiji su od ciljeva koji su raznoliki kao: jednakost prilika; rastući prihodi i životni standardi, uključujući širi raspon potrošnih dobara i usluga; vlasnički kapital u raspodjeli prihoda i bogatstva; političku demokraciju i sudjelovanje; proširenu ulogu za žene, manjine i sve društvene razrede u gospodarskom, političkom i društvenom životu; mogućnosti za obrazovanje i samo poboljšanje bez obzira na klasu, rasu, etničku pripadnost ili spol; proširena dostupnost zdravstvene zaštite i poboljšanje u njezi; javne i privatne sigurnosne mreže za zaštitu najranjivijih, posebno mladih, starih, nemoćnih i siromašnih, od ekstremnih teškoća; razumno čist i zdrav okoliš; učinkovit, kompetentan i pravedno upravljan javni sektor; razuman stupanj tržišnog natjecanja u privatnom sektoru; i tako dalje.

¹¹ Paul A. Samuelson, William D. Nordhaus – Ekonomija 19.izdanje 521 str.

2.1. Čimbenici ekonomskog razvoja

Čimbenici ekonomskog razvoja isti su kao i kod ekonomskog rasta a to su: ljudski resursi, prirodni resursi, kapital i tehnološke promjene.

Siromašne zemlje teško prelaze preko siromaštva sa velikim natalitetom, prema tome potrebno je razviti strategije koje će smanjiti ili izbjeći rast prekobrojnog stanovništva. To se primjećuje kod ljudskih resursa, bruto domaći proizvod nerazvijene zemlje raste dok se suprotno tome stanovništvo povećava. Iako je, po primjeru Meksika, povećanje dohotka po glavi stanovnika omogućilo demografsku tranziciju. Zemlje u razvoju, osim borbe s povećanjem stanovništva, moraju obratiti pozornost i na kvalitetu ljudskih resursa. Većina ekonomista složila se da zemlje u razvoju trebaju koristiti posebne programe a to su:

1. Kontrolirati bolesti i poboljšavati zdravlje i ishranu – takvo poboljšavanje zdravstvenog kartona stanovništva poboljšava produktivnost.
2. Poboljšavati obrazovanje, smanjiti nepismenost ljudi i obučavati radnike – pretpostavka je da su obrazovaniji ljudi produktivniji. Slanje ljudi (radnika) u inozemstvo kako bi napredovali i učili u znanosti, medicini i sl. od velike je koristi zemlji, no također se treba paziti „odljeva mozгова“, odnosno da obrazovani ljudi ne idu u inozemstvo raditi u boljim uvjetima i s boljim prilikama. Zemlja treba pružiti dobre uvjete i prilike za obrazovani kadar kako bi oni ostali u zemlji te tamo i radili.
3. Prije svega, zemlja ne smije podcjenjivati ljudski resurs, kako je on prijeko potreban za rast i razvoj.

Nakon ljudskih resursa dolaze prirodni resursi koji predstavljaju faktor koji omogućava rast i razvoj. U svojoj knjizi Samuleson govori kako mnogi ekonomisti smatraju da prirodni resursi nisu čisti „blagoslov“, drugim riječima zemlja koja posjeduje prirodna bogatstva treba razviti tehnologiju koja će omogućiti da se ta bogatstva iskoriste u korist proizvodnje i/ili prodaje te usluga. Tako su na primjer SAD, Kanada i ostale zemlje iskoristile svoje prirodne resurse i utemeljile čvrstu bazu za industriju.¹²

¹² Paul A. Samuleson, Wiliam D. Nordhaus – Ekonomija 19. izdanje 527 str.

No, iako su prirodni resursi važni za razvoj, zemlje u razvoju bi najprije trebale ulagati u infrastrukturu, te na taj način poboljšati standard življenja. Nadalje, trebale bi raditi na zdravlju stanovništva i pismenosti odnosno obrazovanju, što bi rezultiralo boljem standardu cjelokupnog stanovništva.

Posljednji korak ka razvitku je tehnološka promjena. Zemlje u razvoju imaju priliku oponašati razvijene zemlje tj., na njihovom primjeru učiti te koristiti slične ili čak iste postupke za poboljšanje i razvoj. Također ne moraju ulagati u inovacije nego mogu kupiti svu potrebnu tehniku i strojeve od zemalja koje ih već imaju, na taj način ubrzavaju proces razvoja. Jedan od takvih primjera je Japan, koji je oponašao druge zemlje u razvoju te došao na sam vrh razvoja, te je i danas na vrhu razvoja svih zemalja.¹³

Ekonomski razvoj podrazumijeva proces više razine produktivnosti u svim sektorima ekonomije. To je proces povećanja stope stvaranja kapitala koji je potreban za brz ekonomski razvoj. Razvoj ovisi o dva čimbenika i to ekonomski i neekonomski. Ekonomski čimbenik se dalje dijeli na dva pristupa: tradicionalni i rastući ekonomski pristup. Tradicionalni pristup nastao je gledajući iz perspektive onoga što je bilo potrebno da se privuku i zadrže poduzeća i lokalne zajednice. Takav pristup definira razvoj strogo u ekonomskom smislu. Prije 1970-ih ekonomski se razvoj smatrao kao povećanje stvarnog nacionalnog proizvoda zemlje kroz duži vremenski period. Dugoročno širenje proizvodnje trebalo se postići brzom industrijalizacijom na štetu poljoprivrede i ruralnog razvoja. Tadašnji razvoj uglavnom je značio rast materijalne proizvodnje. Tradicionalni pristup stoga podrazumijeva kontinuirani godišnji porast bruto domaćeg proizvoda (BDP). Rastući ekonomski pristup definira razvoj uključujući poboljšanje materijalne dobrobiti, posebice osoba s najnižim primanjima i iskorjenjivanje masovnog siromaštva s dostupnošću resursa i njihovom distribucijom. Na taj način se u rastućem ekonomskom pristupu ljudi odnosno stanovništvo nalaze u središtu ekonomskog razvoja. Neekonomski faktori prisutni u društvu su elementi koji nemaju izravni utjecaj na ekonomiju zemlje. To mogu biti razna društvena obilježja kao što su vjera, nacionalnost i drugo. Potrebno je razumjeti pojam nerazvijenosti uz razumijevanje koncepta ekonomskog razvoja.

¹³ Paul A. Samuleson, William D. Nordhaus – Ekonomija 19. izdanje 529 str.

Nerazvijenost nastaje kad resursi nisu u potpunosti iskorišteni odnosno nisu iskorišteni do svojeg društveno-ekonomskog potencijala što rezultira sporijem razvoju. Nerazvijena zemlja je ona koju karakterizira suživot neiskorištene i nedovoljno iskorištene radne snage i neiskorištenih prirodnih resursa. Možemo zaključiti da je ekonomski razvoj proces povećanja stope formacije kapitala koja je potrebna za brzi ekonomski razvoj. Također je razvoj ekonomskog bogatstva za dobrobit stanovnika neke zemlje.

3. NEZAPOSLENOS I SIROMAŠTVO U REPUBLICI HRVATSKOJ

3.1. Pojam nezaposlenosti

Nezaposlenost se do 19. stoljeća promatrala isključivo kroz njezinu posljedicu siromaštva i bijede, a ne kao samostalan problem koji je nužno istraživati i riješiti. Početkom dvadesetog stoljeća izneseno je mišljenje da nezaposlenost nije samo problem pojedinaca koji su njome pogođeni, već i problem gospodarstva, te da istraživanja treba usmjeriti na uzroke ove pojave. Uz inflaciju, nezaposlenost je jedan od najtežih ekonomskih problema jer znači izostanak proizvodnje i prihoda, izaziva visoke fiskalne troškove, pridonosi značajnoj "razgradnji" ljudskog kapitala, povećava nejednakost i neravnopravnost u društvu, a izaziva i značajna psihološka opterećenja ostavljajući doživljaj beskorisnosti i bezizglednosti. Nezaposlenost je, u ekonomskom smislu, pojam gdje osoba koja je sposobna i voljna za rad uz određenu nadnicu ne može naći posao. Tu se ubrajaju osobe bez posla koja je raspoloživa za rad i aktivno traži posao. Dakle, nezaposlene osobe su sve osobe iznad dobi određene od strane mjerenja ekonomski aktivnog stanovništva. Stopa nezaposlenosti je broj nezaposlenih radnika podijeljen s ukupnim brojem radno sposobnog stanovništva, odnosno stanovništva koje je između 16 i 65 godina. Apsolutna nezaposlenost je točan broj nezaposlenih dok je relativna nezaposlenost omjer nezaposlenih osoba i radne snage (radna snaga je zbroj zaposlenih i nezaposlenih osoba). Objavljeni podaci o nezaposlenosti u zemljama u razvoju nisu vrlo pouzdani i često su nepotpuni. Obično uključuju nezaposlene radnike koji traže posao u formalnom sektoru, ali ne i nedovoljno zaposlene ¹⁴ radnike u neformalnom i ruralnom sektoru (naziva se još i

¹⁴ *Nedovoljna zaposlenost* - mjera zapošljavanja i iskorištavanja radne snage u gospodarstvu koja promatra koliko se radne snage koristi u smislu vještina, iskustva i raspoloživosti za rad. Ljudi koji su klasificirani kao nezaposleni uključuju one radnike koji su visoko kvalificirani, ali koji rade u slabo plaćenim ili

„prikrivena“ nezaposlenost), čime se smanjuje učinkovita prekomjerna opskrba radom. Ne uzimaju u obzir činjenicu da tražitelji zaposlenja mogu biti zaposleni dio vremena u neformalnom sektoru. Međutim, dostupni podaci upućuju na to da je otvorena nezaposlenost često fokusirana u urbanim područjima i da je uglavnom povezana s plaćom te da je nedovoljna zaposlenost daleko raširenija od otvorene nezaposlenosti. S obzirom da neformalni sektor karakterizira slobodan ulazak, kvalificirani radnici koji odluče ostati nezaposleni su takozvani „kvazi-dobrovoljno“ nezaposleni. Odgovor može biti što je njihova plaća rezerviranja¹⁵ (tj. plaća koja radnike čini ravnodušnima između zapošljavanja ili ostajanja bez posla) veća od kontinuirane plaće u neformalnom sektoru. Također može biti i zato što je traženje posla u formalnom sektoru učinkovitije dok su nezaposleni ili zato što im viši obiteljski dohodak obrazovanijih osoba omogućava da ostanu otvoreno nezaposleni dok traže posao. S druge strane, nekvalificirani si radnici ne mogu priuštiti ostati dugo nezaposleni pa su često „prisiljeni“ ući u neformalni sektor. Zemljama u razvoju, korelacija između stope rasta proizvodnje i stope otvorene nezaposlenosti je nestabilna i slaba. Dugoročno gledano, otvorena nezaposlenost može pokazati sve veći trend unatoč snažnom rastu proizvodnje i zapošljavanja, jer industrijalizacija u kombinaciji s migracijom iz ruralnih i urbanih sektora često znači da su prethodno nedovoljno zaposleni radnici registrirani kao otvoreno nezaposleni dok traže radna mjesta u modernom sektoru. Kratkoročno, nepostojanje stabilnog odnosa između proizvodnje i nezaposlenosti može biti rezultat učinka preljevanja u različitim segmentima tržišta rada i pomaka u proizvodnim aktivnostima, koji nisu pravilno uzeti u obzir u objavljenim podacima o zapošljavanju. Dok, primjerice, nakon recesije gubitak radnih mjesta u formalnom ili modernom sektoru može dovesti do naglog povećanja samozapošljavanja. Shodno tome, zapošljavanje se u neformalnom sektoru obično razvija protu - ciklički.¹⁶

niskokvalificiranim poslovima, te radnike koji rade na nepuno radno vrijeme i koji bi radije bili puni. To se razlikuje od nezaposlenosti po tome što osoba radi, ali nije u njihovoj punoj sposobnosti.

¹⁵ U ekonomiji rada, *plaća rezerviranja* najniža je plaća za koju bi radnik bio spreman prihvatiti određeni posao. Ponudu za posao koja uključuje isti posao i iste radne uvjere, ali s nižom plaćom, radnik bi odbio.

¹⁶ Adjustment Policies, Poverty, and Unemployment, P.Richard Agenor, A. Izquierdo, H.T Jensen, 2007/ The IMMPA Framework, Blackwell Publishing, 22. str.

3.2. Aktivne i pasivne mjere zapošljavanja u Hrvatskoj

Velika većina zemalja provodi pasivne i aktivne mjere za ublažavanje nezaposlenosti i poboljša položaj nezaposlenog stanovništva. Pasivne mjere se najčešće ogledaju u materijalnom osiguranju za vrijeme nezaposlenosti koje se sastoje od nekoliko vrsta prava. Materijalno osiguranje, u Hrvatskoj, sastoji se od prava na novčanu pomoć i naknadu troškova za vrijeme obrazovanja, prava na jednokratnu novčanu pomoć i naknadu putnih i selidbenih troškova, te prava na mirovinsko i zdravstveno osiguranje. Prava na novčanu naknadu većinom se stječe kada je osoba radila određeni broj mjeseci gdje radni odnos ne smije završiti njenom krivnjom ili sporazumom, također, trajanje korištenja novčane naknade ovisi o prošlom radnom stažu osobe. U Hrvatskoj se novčana pomoć odobrava i kao naknada troškova za vrijeme obrazovanja nezaposlene osobe. U toku trajanja obrazovanja, nezaposlena osoba ima pravo na naknadu troškova prijevoza (javni prijevoz), troškove za obvezne udžbenike, prehranu te propisane zaštitne uniforme, obuće i drugih pomagala. Nezaposlenim osobama u Hrvatskoj, Zavod za zapošljavanje dužan je isplatiti jednokratnu novčanu pomoć, ako nije u mogućnosti osobi osigurati zaposlenje u mjestu prebivališta, te osoba sama ili posredovanjem Zavoda nađe posao u drugom mjestu. Pravo na mirovinsko osiguranje imaju nezaposlene osobe koje su ostvarile pravo na novčanu naknadu, koje ispunjavaju uvjet o godinama života za starosnu mirovinu, a nedostaje im najviše pet godina mirovinskog staža za starosnu mirovinu. To pravo imaju i žene koje u trenutku prestanka radnog odnosa imaju dijete mlađe od godinu dana. Pravo na zdravstveno osiguranje, kojim se u Hrvatskoj bavi Ministarstvo zdravstva, imaju osobe s prebivalištem u Hrvatskoj koje nisu zdravstveno osigurane po drugoj osnovi i koje su se u zakonski utvrđenom roku prijavile u Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje. Među ostalim pravima koje ostvaruju nezaposleni u Hrvatskoj spadaju i socijalna pomoć, oslobođenje od plaćanja participacije u zdravstvu, doplatak za djecu, porezne olakšice, subvencije za plaćanje dijela troškova u vrtiću i dr. Aktivne mjere ili aktivna politika zapošljavanja uključuje niz mjera s ciljem izravnog zapošljavanja nezaposlenih ili povećanje njihove zapošljivosti. Aktivnim se mjerama, obrazovanjem, kvalifikacijom, stručnim osposobljavanjem, poboljšava kvalifikacijska struka osoba koje traže posao. Odgovarajućim i adekvatnim se obrazovanjem pokušava spriječiti moguća nezaposlenost, odnosno dodatno uskladiti ponuda i potražnja posla. Također se u mnogim zemljama poduzimaju razne mjere kako bi se umanjile teškoće

uzrokovane dugotrajnom nezaposlenošću koja je opasna jer vrlo često uvjetuje siromaštvo i socijalnu isključenost.¹⁷

3.3. Vrste nezaposlenosti

Nezaposlenost razlikuje nekoliko vrsta:

1. Frikcijska nezaposlenost
2. Sezonska nezaposlenost
3. Tehnološka nezaposlenost
4. Ciklička nezaposlenost

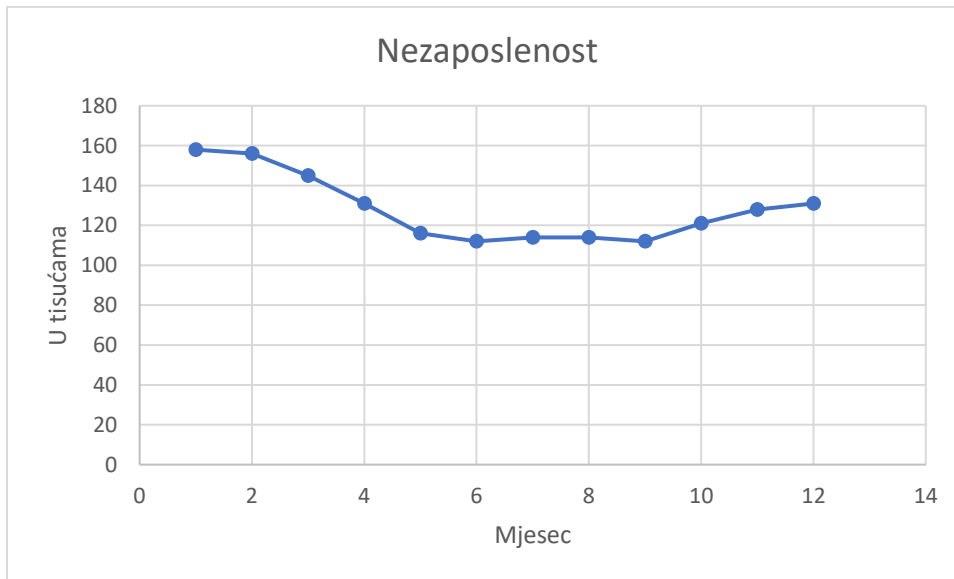
Frikcijska i sezonska nezaposlenost zovu se još i normalna nezaposlenost. Sezonska je nezaposlenost posljedica varijacija gospodarskog procesa u određenim djelatnostima uvjetovanih klimatskim, tradicionalnim ili institucionalnim uvjetima. Znatne promjene na strani ponude rada u pojedinim razdobljima tijekom godine. Frikcijska nezaposlenost nastaje zbog neprestanog kretanja ljudi između područja i drugih poslova ili kroz različite stadije života. Preciznije rečeno, ukoliko prijelaz s jednog radnog mjesta na drugo zahtijeva određeno vremensko razdoblje izvan rada (vrijeme traženja posla). Pretpostavka takve nezaposlenosti je kratkotrajna s obzirom da za usklađivanje ponude i potražnje potrebno određeno vrijeme. Strukturna nezaposlenost predstavlja raznolikost između ponude i potražnje za radnicima glede zanimanja, obrazovanja, stručne spreme i dr. Strukturna nezaposlenost javlja se kada potražnja za jednom vrstom posla raste dok se potražnja za drugom smanjuje u uvjetima u kojima se ponude rada ne mogu tom brzinom prilagođavati. Ciklička nezaposlenost nastaje uslijed nedostatka potražnje na tržištu rada, odnosno kad je sveukupna potražnja za radom niska. Nezaposlenost se povećava kad se smanjuje potrošnja i proizvodnja. Takva nezaposlenost podrazumijeva srednjoročnu pojavu koja nastaje u uvjetima ekspanzije gospodarstva. Ukoliko se odnosi na dugoročno niskom gospodarskom rastu, takva se nezaposlenost uvjetovana nedostatkom potražnje naziva stagnacija nezaposlenosti.¹⁸ Tehnološka nezaposlenost može se

¹⁷ P. Bejaković: Nezaposlenost; Financijska teorija i praksa 27 (4), 659. str

¹⁸ Ž. Mrnjavac, Alternativni pokazatelji nezaposlenosti, 1997. godina, 71.str

sagledati kao dio strukturalne nezaposlenosti, s pojašnjenjem da tehnološki napredak predstavlja važan pokretač strukturalnih promjena. Inovacije, kao rezultati tehnološkog razvoja, uzrokuju promjene u mogućnostima zapošljavanja u različitim sektorima i potrebu za prilagodbu novim uvjetima.

Graf 1: Sezonska nezaposlenost u Hrvatskoj 2019. godine (u tisućama)

Izvor: Izrada autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku

U grafu (vidi graf 1.) nezaposlenost je početkom 2019. godine visoka te broji oko 158 000 nezaposlenih. Nezaposlenost opada tijekom sljedećih mjeseci, te početkom 5. mjeseca broji oko 116 000 nezaposlenih. Početkom sezone u Hrvatskoj se nezaposlenost smanjila, odnosno zaposlenih u sezoni bilo je oko 40 000. Završetkom turističke sezone, krajem 9. mjeseca, nezaposlenost ponovno raste i broji oko 125 000 nezaposlenih osoba.

3.4. Mjerenje nezaposlenosti u Hrvatskoj

Nezaposlenost se u Hrvatskoj mjeri na dva načina. Administrativni izvori zasnivaju se na evidencijama koje, prema važećim zakonskim propisima, vodi Hrvatski zavod za zapošljavanje. Drugi način mjerenja se temelji na anketi radne snage (ARS) koju se od 1996. godine na uzorku kućanstva provodi Državni zavod za statistiku (DZS) prema preporukama, metodama i definicijama Međunarodne organizacije rada te Europskog ureda za statistiku (Eurostat), čime se osigurava metodološka usporedivost s istraživanjima u zemljama Europske unije. Ako je nezaposlenost izražena kao udio u radnoj snazi, riječ je o stopi nezaposlenosti. Pokazuje koliko je dio radne snage neiskorišten te je ujedno i najčešći pokazatelj. Izražava se u postotku:

$$\text{stopa nezaposlenosti} = \frac{\text{nezaposleni}}{\text{radna snaga}} \times 100$$

Stopa aktivnosti prikazuje koliko je trenutno aktivnih osoba koje su po dobi sposobne za rad:

$$\text{stopa aktivnosti} = \frac{\text{radna snaga}}{\text{radno sposobni}} \times 100$$

Stopa zaposlenosti prikazuje kolika je iskorištenost radnog potencijala:

$$\text{stopa zaposlenosti} = \frac{\text{zaposleni}}{\text{radno sposobni}} \times 100$$

3.5. Administrativni izvori

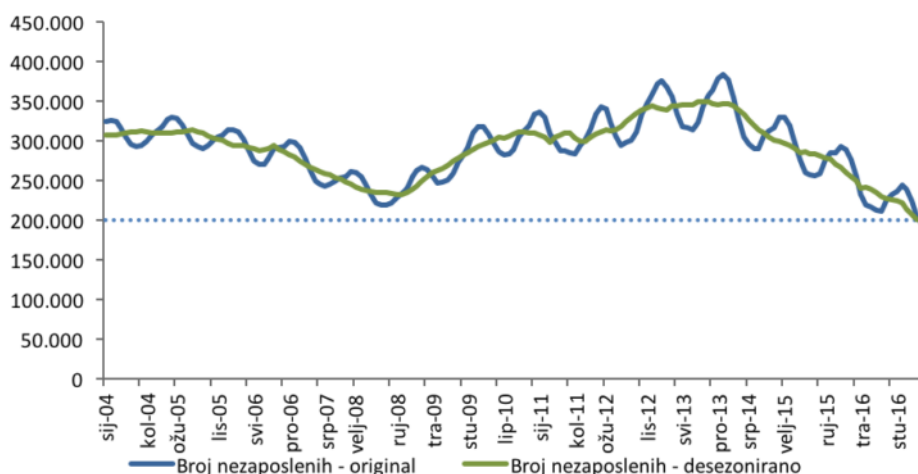
Izvor podataka za ovaj način mjerenja je posve administrativan. Pri tome se pod nezaposlenom sobom smatra osoba koja je prijavljena Hrvatskom zavodu za zapošljavanje kao tražitelj zaposlenja, nije u radnom odnosu, ne obavlja samostalnu ili profesionalnu djelatnost, nije većinski vlasnik ili suvlasnik poslovnog objekta te nije redovni učenik, student ili umirovljenik. Instrumenti za vođenje evidencije i prikupljanje podataka o nezaposlenim osobama je osobni karton radnika koji se popunjava na osnovi intervjua što ga s nezaposlenom osobom, u službi za zapošljavanje, vodi savjetodavac. Osobni karton sadrži niz podataka o tražitelju zaposlenja (npr. dob, spol, zanimanje, prebivalište, bračno stanje, roditeljski status, radno iskustvo, trajanje nezaposlenosti i dr.). Obradom podataka iz osobnih kartona osoba prijavljenih Zavodu dobivaju se redoviti statistički izvještaji o nezaposlenosti od kojih su neki mjesečni, tromjesečni,

polugodišnji ili godišnji. Podaci se iz ovog izvora redovito objavljuju u *Mjesečnom statističkom biltenu* i *Godišnjaku Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje*. Iz tog izvora i na temelju podataka o zaposlenim osobama Državnog zavoda za statistiku izračunava se stopa registrirane nezaposlenosti koja je do sada, u pravilu, bila daleko viša od stope nezaposlenosti izračunate na osnovi podataka dobivenih anketom radne snage.¹⁹

3.6. Anketa radne snage

Radi se o mjerenju nezaposlenosti koje je prihvaćeno kao međunarodni standard. Anketa je 1996. i 1997. provedena jedanput u godini, a od 1998. se provodi kontinuirano s polugodišnjom obradom, tj. rezultati se objavljuju dva puta godišnje za prvo i drugo polugodište (*Mjesečno statističko izvješće*, 1999.:117). Prvu anketu radne snage na uzorku kućanstva DSZ je proveo u studenom 1996. godine na uzorku 7.451 kućanstva a anketirano je 19.547 osoba starijih od 15 godina. Tog mjeseca prema rezultatima ankete u Hrvatskoj su bile nezaposlene 170.234 osobe, a stopa nezaposlenosti je bila 10,0%. Anketa provedena 1998. godine rezultirala je nezaposlenošću od 11,2%. Po rezultatima možemo zaključiti da se stopa nezaposlenosti u Hrvatskoj od 1996. godine do 1998.godine povećala za 1,2%

Slika 3.: Broj nezaposlenih

Izvor: *Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ)*

¹⁹ Kako mjeriti nezaposlenost/ Pregledni članak, UDK 331.56/ Nada Kerovac-Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zagreb

Na slici (vidi sliku 3.) prikazano je razdoblje od 2004. do 2008. godine gdje je smanjen broj nezaposlenih osoba na najnižu razinu u 2008. godini kada je na zavodu bilo registrirano 219.747 osoba. Nakon tog smanjena nezaposlenost je postupno počela rasti i dosegla maksimum u 2014. godini kada je bilo registrirano 384.376 nezaposlenih osoba, no početkom 2017. godine brojke su pale ispod 200.000 osoba. Razlika se primjećuje što je silazni trend u 2014. do 2017. mnogo strmiji nego u razdoblju od 2004. do 2008. godine.²⁰ Trenutačna nezaposlenost je 152.590 osoba dok su ukupna prijavljena slobodna radna mjesta 54.656.

Dugoročno ublažavanje odnosno smanjivanje nezaposlenosti je usavršavanje, informiranje, savjetovanje i osposobljavanje radnika pri zapošljavanju. Kvalitetnija edukacija i osposobljavanje radnika dovodi do više motivacije u radu, većeg zadovoljstva radnika, više nadnice za kvalitetni kadar, bolji rezultati zaposlenika i bolji sveukupni rezultati firme. Veliku ulogu igra i politika zapošljavanja neke države. Neke od takvih sredstava za poboljšanje politike zapošljavanja mogu biti potpora za zapošljavanje, obrazovanje i osposobljavanje, javni rad, potpore za očuvanje radnih mjesta, potpore za samozapošljavanje i druge. Pojedinaac koji aktivno traži posao mogao bi biti motiviran raznim potporama uz pomoću kojih bi mogao usavršiti svoje znanje, ili iskoristiti potporu države za samozapošljavanje kao privatnik.

3.7. Pojam siromaštva

Siromaštvo bi se moglo opisati kao stanje u kojem osoba ili kućanstvo nema materijalnih sredstva za podmirivanje osnovnih životnih potreba. Siromaštvo se može ogledati na više načina odnosno u situaciji u kojoj pojedinac nije u mogućnosti zadovoljiti osnovne potrebe za održavanje zdravlja i radne sposobnosti kao npr. hrana, stanovanje, odijevanje. Pretpostavlja se da je potreba za opstanak u svim društvima ista pa je granica siromaštva ista u različitim društvima i mijenja se samo ovisno o kretanju troška života. Postoje i ekstremni oblici siromaštva kao npr. glad, neishranjenost, beskućnici i slično, dok se drugi oblici siromaštva određuju u odnosu na životni standard života koji se u određenoj državi smatra prihvatljivim. Koncept siromaštva dijeli se na nekoliko vrsta. Apsolutno siromaštvo ili „siromaštvo na rubu opstanka,, je nemogućnost zadovoljenja osnovnih potreba, odnosno imati manje od objektivno

²⁰ Kako mjeriti nezaposlenost/ Pregledni članak, UDK 331.56/ Nada Kerovac-Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zagreb

definiranog minimuma. Relativno je siromaštvo nemogućnost zadovoljenja potreba ili participiranja u aktivnostima koje čine dio prihvatljivog životnog standarda, naziva se još i „siromaštvo uslijed nejednakosti“. Takva vrsta siromaštva promatra ljudske potrebe kao socijalno konstruirane te se standardi za mjerenje siromaštva mijenjaju tijekom vremena. No, teško je definirati norme o pristojnom životnom standardu koje bi vrijedile za cijelo društvo. Novo siromaštvo objašnjava situacije u kojima obitelji nisu u mogućnosti održati dosadašnju razinu životnog standarda, odnosno kada prelaze iz relativno sigurnog života u neizvjesnost s kojom se dosada nisu susretale. Nastaju uslijed masovne nezaposlenosti i nestabilnog zaposlenja, financijske nesigurnosti i zaduženosti i dr. Linija siromaštva je razina dohotka (potrošnje) ispod koje se pojedinci smatraju siromašnim.

Vrste linije siromaštva:

1. Linije određene na temelju košarice dobara (budžetska metoda)
2. Statističko-relativne linije
3. Subjektivne linije
4. Službene ili pravno-političke linije
5. Linije utemeljene na indeksima deprivacije

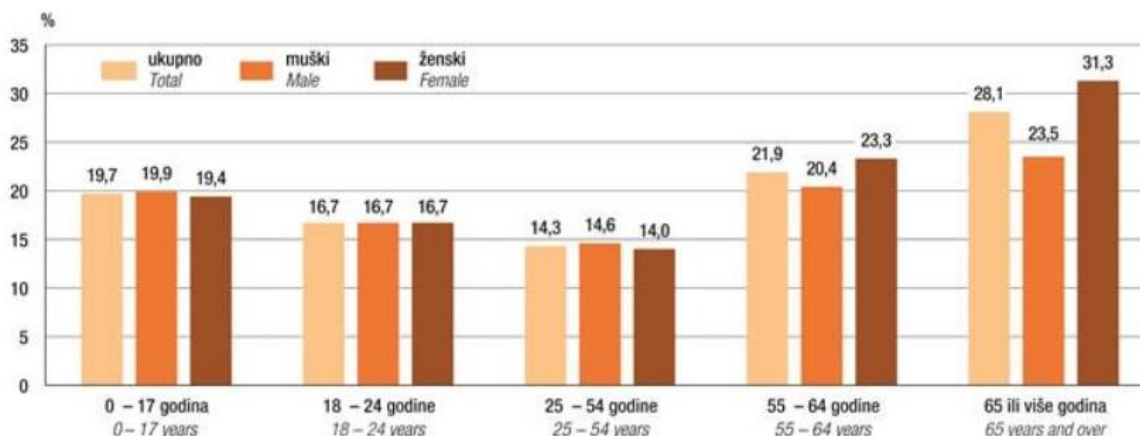
Siromašni su ljudi koji nemaju dovoljno sredstava za osobne i materijalne potrebe i ako ih takvi uvjeti isključuju iz sudjelovanja u djelatnostima koje se smatraju uobičajenim u društvu. Tu dolazi do pojma „socijalna isključenost“ koja predstavlja više od nedostatka novca i materijalnih dobara, te osim ekonomske uključuje i socijalnu, kulturnu, političku i drugu isključenost.²¹ Drugim riječima, socijalna isključenost isključuje pojedinca da sudjeluje u društvu zbog osobnog siromaštva, nedostatka edukacije i školovanja, ili zbog diskriminacije, tu spada i nejednakost, spadanje u manjinsku skupinu, niži dohodak i slično. Svi ti faktori pojedinca izbacuju iz društva te njegovo pripadanje skupini. Stopa rizika od siromaštva ne pokazuje koliko je osoba stvarno siromašna, nego koliko njih ima dohodak ispod praga rizika od siromaštva. Prema Državnom zavodu za statistiku, prag rizika od siromaštva postavljen je

²¹ Šućur Z., Siromaštvo: Teorije, koncepti i pokazatelji/ nezaposlenost i socijalna isključenost, UNDP, 2006. Zagreb.

na 60% od srednje vrijednosti raspoloživog dohotka svih osoba. Za jednočlano kućanstvo ta linija iznosi 29.820 kuna godišnje, odnosno 2.485 kuna mjesečno.

Slika 4.: Stopa rizika od siromaštva prema dobi i spolu 2018.godine

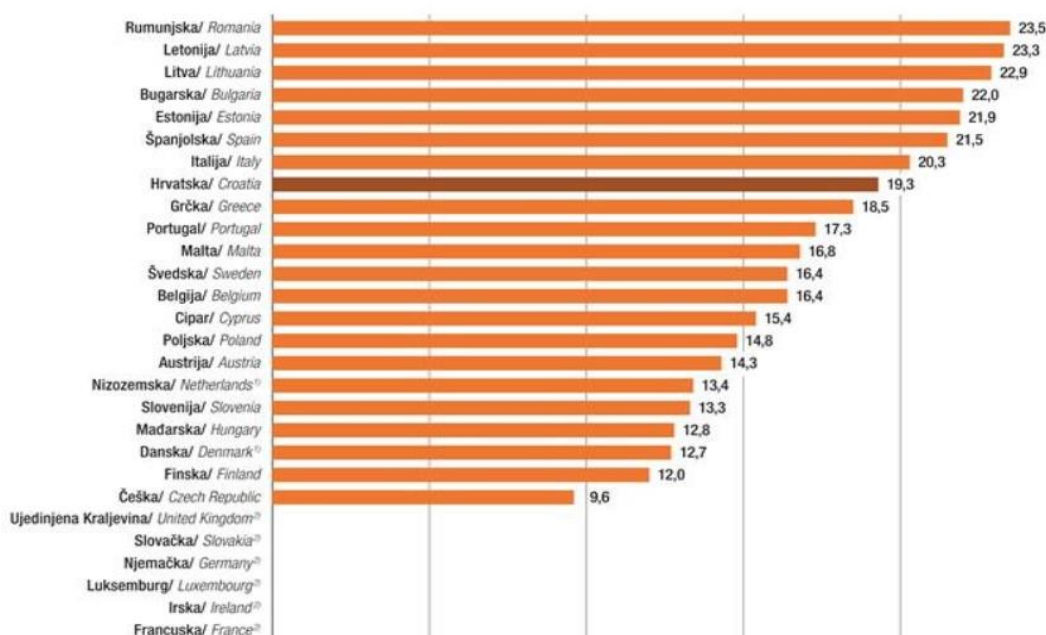
G-1. STOPA RIZIKA OD SIROMAŠTVA PREMA DOBI I SPOLU 2018.
AT-RISK-POERTY RATE, BY AGE AND SEX, 2018

Izvor: Državni zavod za statistiku (DZS) https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/14-01-01_01_2019.htm

Na slici (vidi sliku 4.) vidljivo je da su u 2018 .godini najmanje ugrožene osobe u dobi do 17 godina, dok su najugroženije žene u dobi od 65 godina i starije s ukupno 31,3 % dok su muškarci u dobi od 65 godina i stariji nešto manje ugroženi s ukupno 23,5 %.

Slika 5.: Usporedba s zemljama EU

Izvor: Državni zavod za statistiku (DZS)

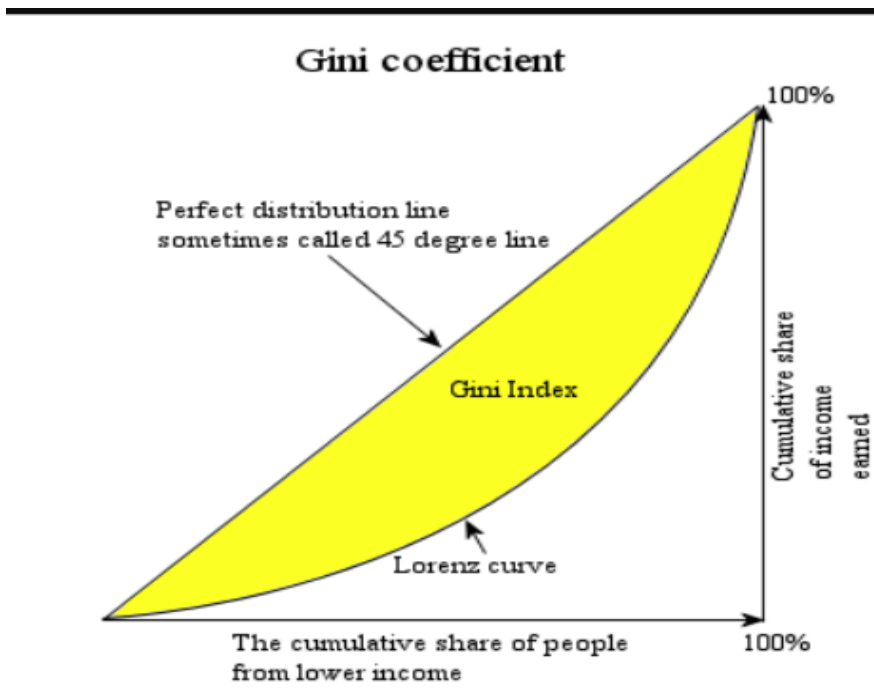
Na slici (vidi sliku 5.) je prikazana usporedba zemalja EU, gdje su vidljive zemlje s najvećim stopama rizika od siromaštva, na prvom mjestu je Rumunjska s visokih 23,5 %, iza koje slijede Letonija s 23,3% te Litva s 22,9%, nešto manje imaju Bugarska, Estonija i Španjolska dok se Hrvatska nalazi na 8.mjestu s 19,3% od uspoređenih 28 zemalja.

3.8. Ginijev koeficijent

Ginijev koeficijent ili indeks je statistička mjera raspodjele koju je 1912.godine razvio talijanski statističar Corrado Gini. Najčešće se koristi kao mjera ekonomske nejednakosti te mjerenje raspodjele dohotka, ili u rijetkim slučajevima i raspodjelu bogatstva među stanovništvom. Ginijev koeficijent je mjera nejednakosti distribucije i nerijetko se upotrebljava pri mjerenju ekonomske nejednakosti unutar grupe ili između različitih grupa. Ginijev je koeficijent jednak površini između stvarne krivulje nejednakosti i krivulje apsolutne jednakosti dohotka pomnoženo s dva, te što je Gini koeficijent veći, veća je i nejednakost raspodjele dohotka.²² Također, nejednakost raspodjele bogatstva veća je od nejednakosti raspodjele dohotka. Ginijev je koeficijent izveden iz Lorenzove krivulje te je definiran kao omjer vrijednostima između 0 i 1 čime brojnik predstavlja područje između Lorenzove krivulje distribucije i linije ravnomjerne distribucije, dok nazivnik označava područje ispod linije ravnomjerne distribucije. Mjeri se na način da vrijednost 0 odgovara savršenoj nejednakosti prihoda, odnosno pojedinac ima sav dohodak dok ga drugi nemaju.

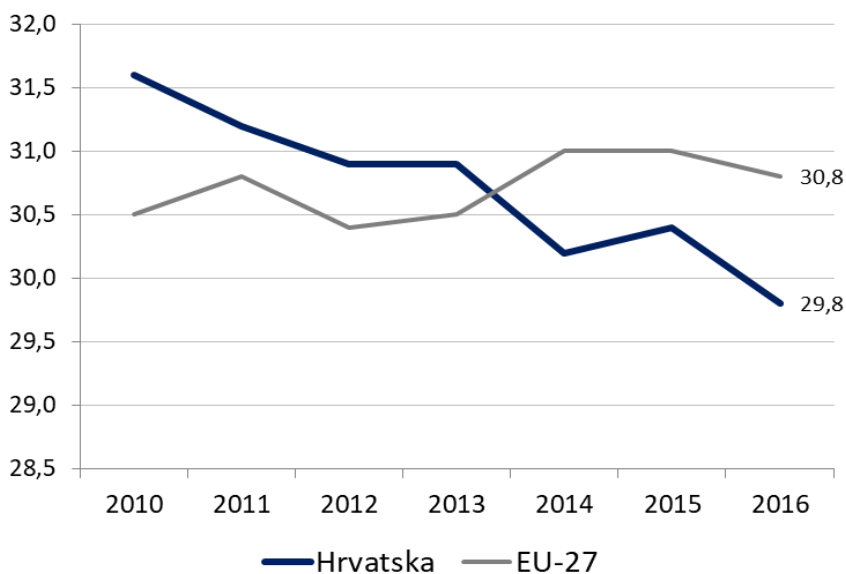
²² D. Nestić (2002)., Ekonomske nejednakosti u Hrvatskoj, Sveučilište u Zagrebu Ekonomski fakultet, 48 str.

Slika 6.: Ginijev koeficijent i Lorenzova krivulja

Izvor: https://people.stfx.ca/mgerriet/econ241/Gini%20coefficient%20-%20Wikipedia,%20the%20free%20encyclopedia_files/Economics_Gini_coefficient.png

Graf 2.: Ginijev koeficijent u Hrvatskoj i EU (iskazano u intervalu od 0% do 100%)

Izvor: Eurostat, obrada - Ivica Brkljača

Graf (vidi graf 2.) prikazuje Ginijev koeficijent Hrvatske i EU od 2010.-2016.godine, na kojoj je vidljiv trend pada nejednakosti u Hrvatskoj. Hrvatski je koeficijent 30,8 dok je EU 29,8 što znači da je u usporedbi s EU, Hrvatski ginijev koeficijent manji za 1. Ekonomist Ivica Brkljača također je po analizi podataka zaključio da Hrvatska nejednakost mjerena Ginijevim koeficijentom i kvintilnim omjerom dohotka (S80/S20), kontinuirano pada i danas se nalazi ispod prosjeka EU. Politika rasta omogućuje generalni porast zaposlenosti, koji rezultira rastom dohotka slabijeg djela stanovništva. Bržim gospodarskim rastom povećava se zaposlenost, koja bi smanjila rizik od siromaštva.

3.9. Tržište rada i siromaštvo

Veza između ishoda na tržištu rada i siromaštvo nije jednoznačno određena. Ako je nezaposlenost rezultat dinamičnog tržišta rada na kojemu svakodnevno nastaju mnogi novi poslovi, a nezaposlene osobe ne ostaju dugo u tom statusu, čak ni njezina visoka razina ne mora imati ozbiljnije socijalne posljedice. Međutim, ako je novih poslova malo, a nezaposleni čine stagnantnu skupinu stanovništva, i niska razina nezaposlenosti može imati ozbiljne posljedice i biti izazov socijalnoj politici.²³ Ekonomija neke zemlje ne slijedi samo tijek procvata i recesije već je sklona i strukturnoj transformaciji. Na strukturne promjene najviše utječu proces globalizacije i tehnološki rast i razvoj koji utječu na makroekonomiju zemlje. Promjene koje dolaze globalizacijom i tehnološkim razvojem ostavljaju posljedice na tržište rada. Radnici su pod pritiskom zbog tehnoloških napretka te osjećaju pritisak na nadnice i uvjete rada. Većina radnika se ne može nositi sa takvom vrstom pritiska jer nemaju potrebno znanje i vještine kojim bi mogli zadržati posao, niti su u mogućnosti naći novi posao.

²³ V. Šošić: Siromaštvo i politike na tržištu rada u Hrvatskoj Financijska teorija i praksa 29 (1) str. 75-94 (2005.)

4. PREGLED RAZMJENE I POTROŠNJE U HRVATSKOJ

4.1. Vanjska trgovina

Ekonomska djelatnost koja obuhvaća razmjenu roba i usluga između dvije ili više država. Ona je dio prometa u kojem dobra prelaze carinsku granicu, izlazi iz države izvoznice i dolazi u države uvoznice.²⁴ Glavne karakteristike vanjske trgovine su postojanje različitih ograničenja koja umanjuju slobodnu trgovinu te se države po njima razlikuju (carine, trošarine, kvote..), regulacije trgovine međunarodnim sporazumima te se njena uporaba nadzire posebnim sustavom kontrole kretanja robe i usluga. Vanjska trgovina utječe i na ponudu na domaćem tržištu jer se cijena koja vrijedi na tom tržištu odnosno u nekoj državi mora prilagođavati svjetskoj cijeni određenog dobra, koja nastaje na temelju ponude neke robe i usluga i potražnje za njima između različitih država. Od faktora koji utječu na vanjsku trgovinu najveću važnost predstavljaju država tijela koja su zadužena za stvaranje pravnog okvira vanjskotrgovinskog djelovanja i za određivanje financijskih davanja koja mogu potaknuti ili ograničiti vanjsku trgovinu, drugim riječima državna tijela su ona koja određuju pravila u vanjsko trgovinskoj razmjeni, tj. koliko će se proizvoda izvoziti ili uvoziti. Vanjskotrgovinska operativa je drugi naziv za političke i ekonomske institucije kojima je cilj unapređivanje i poboljšanje trgovinskog položaja države na svjetskom tržištu, te trgovačka društva koja se bave uvozom i izvozom roba ili usluga. Također postoje i tvrtke koje se bave vanjskotrgovinskom djelatnošću privatno uz poslove proizvodnje i prodaje, te na specijalizirane vanjskotrgovinske tvrtke. Takve tvrtke posluju u svoje ime i po nalogu komitenta, samo u ime i za račun principala.²⁵ Važno je zaključiti da je vanjska trgovina bitna za ekonomiju jer omogućuje nabavljanje robe ili usluga po povoljnijim uvjetima koje se u nekoj državi ne proizvodi ili se ne mogu proizvesti u dovoljnoj količini, također omogućuje konkurenciju i sprječava pojavu monopola čime postiže sniženje cijena te utječe na slobodniji i lakši izvoz kapitala.

²⁴ Države izvoznice- države koje izvoze robe i usluge
Države uvoznice- države koje uvoze robe i usluge

²⁵ Komitent- osoba koja sklapa ugovor s komisarom, ili mu izdaje nalog da za nju obavi neki posao
Principal- onaj koji ovlašćuje drugu osobu da u njezino ime i na njezin račun djeluje kao njezin agent/mešetar

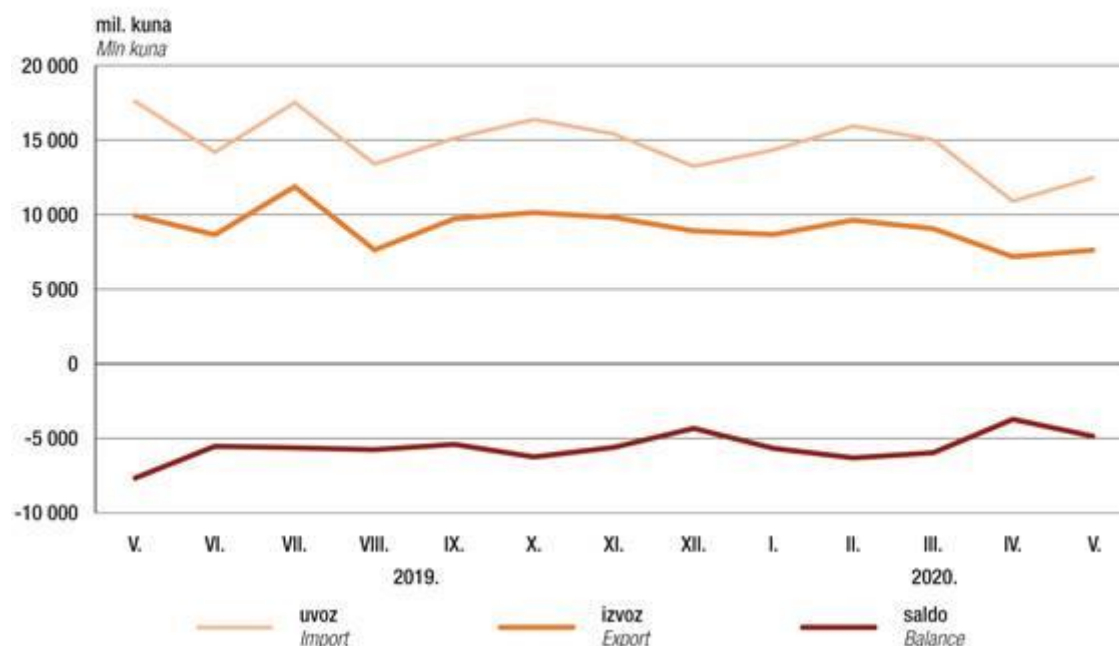
4.2. Uvoz i izvoz Hrvatske

Uvoz je kupovina dobara i usluga legalno proizvedenih u inozemstvu, uvoz je i svaki ulaz robe preko granice gdje prolazi kroz carinski postupak. Najčešće se javlja kada potražnja za određenim proizvodom ili uslugom nije pokrivena ponudom istih na domaćem tržištu, ili kada ne postoji ponuda na domaćem tržištu, te se potražnja zadovoljava kupovinom u inozemstvu. Uvoz se nerijetko javlja kada je cijena određenog proizvoda ili usluge manja na svjetskom tržištu nego što je cijena na domaćem tržištu. U tom slučaju dolazi do uvoza iako domaća proizvodnja zadovoljava domaću potražnju. Uvoz proizvoda ili usluge u jednu državu istovremeno označava izvoz tog istog proizvoda ili usluge iz druge države. Odnos uvoza i izvoza značajan je za uravnoteženost vanjskotrgovinske bilance države. Ukoliko je uvoz veći od izvoza dolazi do trgovinskog deficita. Uvoz i izvoz čine temelj međunarodne trgovinske razmjene i omogućuju konkurentniju i povoljniju nabavu potrebnih proizvoda i usluga. Država može poticati uvoz nedostupnog proizvoda i to propisivanjem uvoznih premija odnosno novčanih potpora koje se isplaćuju uvoznicima kako bi se nužna dobra na domaćem tržištu prodavala po prihvatljivoj cijeni. Uvoz može imati i negativne utjecaje na nacionalnu ekonomiju države uvoznice, stoga je često ograničen postavljanjem kvota, naplatnom tarifom ili propisivanjem visokih carinskih davanja. Ta ograničenja čine trgovinske zaprjeke. Sve snažnijom međunarodnom povezanošću i jačanjem globalizacije trgovinske se zaprjeke nastoje ukloniti dogovorima i sporazumima o liberalizaciji trgovine, kojima bi se smanjile i uklonile trgovinske zaprjeke. Kako bi se države pridržavale sporazuma, postoje regionalne, kontinentalne i globalne institucije koje ih nadziru. Među njima spadaju Europska unija, Europska organizacija za slobodnu trgovinu ili Svjetska trgovinska organizacija. Izvoz je za Hrvatsku važan jer povećanje izvoza stvara radna mjesta. Zbog financijskih i drugih ograničenja domaćeg tržišta, jedino izvozno usmjerena ekonomija može maloj zemlji garantirati dugoročno održiv gospodarski rast. Izvozno usmjerene zemlje u recesiji se brže oporavljaju od ostalih ekonomija te recesije traju kraće i za posljedicu imaju manji broj zatvorenih radnih mjesta. S obzirom da je izvoz komponenta agregatne potražnje, njegov rast predstavlja ujedno i rast BDP-a. Veličina izvoza ima značajan utjecaj na razinu deficita državnog računa, te povećava devizne rezerve. Poboljšava kompetitivne prednosti zemlje usvajanjem novih znanja i tehnologije te jača ukupnu konkurentnost zemlje i stvara pozitivnu percepciju o funkcioniranju njezinog gospodarstva. Izvoz smanjuje ovisnost o domaćem tržištu i disperzira rizik, pa izvozna društva imaju veće šanse za dugoročni opstanak. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, oko 15% poduzeća u Hrvatskoj izvozi, no ta poduzeća

zapošljavaju 51% zaposlenih u svim poduzećima, investiraju 62%, ostvaruju oko 66% od ukupnog prihoda od prodaje, te u razvoj ulažu 73% sredstava od ukupno ulaganih sredstava u razvoj. Rast takvih zdravih i naprednih poduzeća čini ukupnu hrvatsku ekonomiju snažnijom. Vrijednost hrvatskog robnog izvoza je, prema Državnom zavodu za statistiku, u prvih pet mjeseci 2020. godine iznosio 41,9 milijardi kuna, što je za 9% manje nego u istom razdoblju prošle godine, dok je uvoz smanjen 14,4% na 68,5 milijardi kuna. Vanjskotrgovinski deficit u prvih pet mjeseci iznosio je 26,5 milijardi kuna, a pokrivenost uvoza izvozom bila je na 61,4%. Izraženo u eurima, izvoz je prvih pet mjeseci pao 9,5% na 5,6 milijardi eura, dok je uvoz pao 14,9% na 9,2 milijarde eura. Vanjskotrgovinski deficit iznosio je 3,5 milijardi eura. Podaci prema djelatnostima pokazuju da je izvoz tvrtki iz djelatnosti prerađivačke industrije, koja u ukupnom robnom izvozu ima najznačajniji udio, u prvih pet mjeseci pao za 15,3 %, na 4,9 milijardi eura. Najvažniji vanjskotrgovinski partneri Hrvatske ostaju Njemačka i Italija.

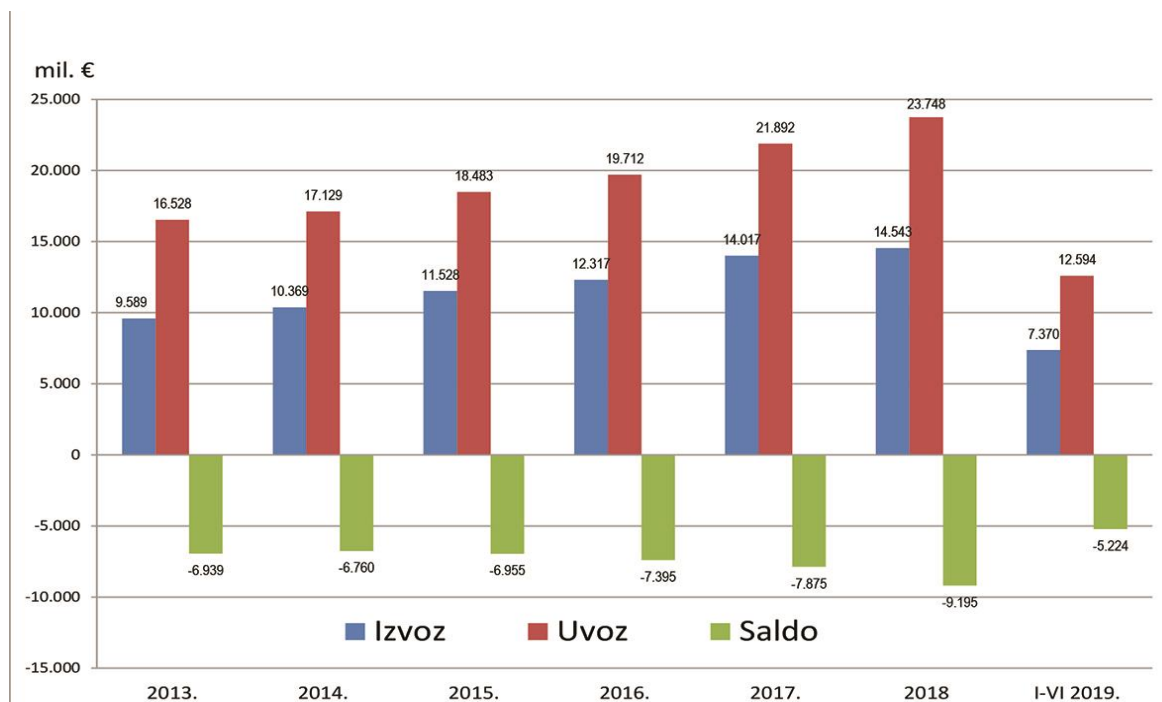
Slika 7.: Robna razmjena s inozemstvom 2019. – 2020. godine

G-1. ROBNA RAZMJENA S INOZEMSTVOM OD SVIBNJA 2019. DO SVIBNJA 2020.
FOREIGN TRADE IN GOODS, MAY 2019 – MAY 2020

Izvor: Državni zavod za statistiku

Slika 8.: Kretanje izvoza i uvoza Hrvatske od 2013. do 2019. godine.

Izvor: *Državni zavod za statistiku*

5. TRGOVINSKA RAZMJENA

Pristupanjem Hrvatske u članstvo EU, 2013. godine, i potpunim otvaranjem tržišta započelo je razdoblje rasta robnog izvoza, posebice izvoza na EU tržište. Prosječna stopa rasta izvoza u eurima od 2014. do 2017. iznosila 10%, prosječna godišnja stopa rasta izvoza na EU tržište 14,5%. Ukupan izvoz u 2017. godini u odnosu na 2013. povećan za 46,2%, prema članicama EU za 71%, prema ostalim zemljama 15,3%. u 2017. godini ostvarena je visoka stopa rasta izvoza prema zemljama izvan EU, osobito prema Srbiji, SAD-u Maroku i Turskoj. Snažan rast izvoza prema Srbiji ostvaren je znatnim povećanjem izvoza električne energije, dok je rast izvoza prema SAD-u ostvaren rastom vrijednosti izvoza farmaceutskih proizvoda i pištolja.

Tablica 2. Vrijednost robnog izvoza RH, mil. EUR

Tablica 1.: Vrijednosti robnog izvoza RH, mil. EUR

	Izvoz, mil. EUR	Stopa rasta, %	Izvoz prema EU, mil. EUR	Stopa rasta izvoza prema EU, %
2013.	9.589	-0,4	5.317	-5,1
2014.	10.369	8,1	6.622	24,5
2015.	11.528	11,2	7.683	16,0
2016.	12.317	6,8	8.183	6,5
2017.	14.017	13,8	9.093	11,1
2018.	14.517	3,6	9.965	9,6

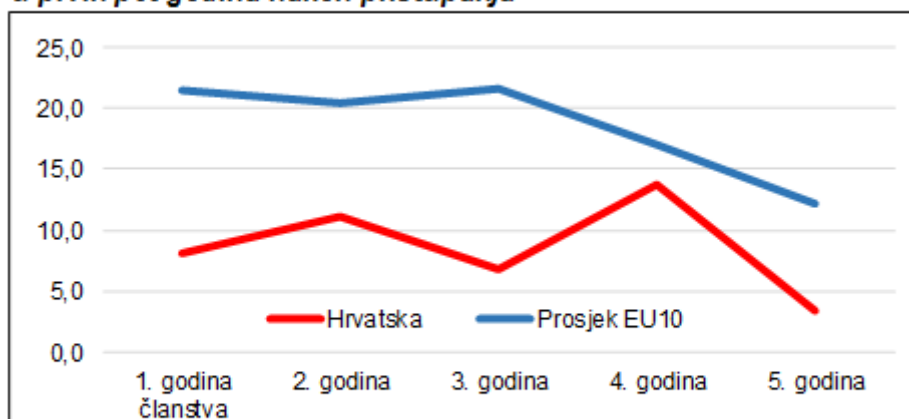
Izvor: DZS; obrada: HGK

Izvor: Državni zavod za statistiku (obrada Hrvatska gospodarska komora)

Najviše stope rasta izvoza ostvaruju se u prvim godinama pristupanja EU, nakon kojeg slijedi usporavanje. Pristupanje EU nije jedino koje je određivalo rast izvoza. Jedan od razloga bio je oporavak Europske unije kao i rast inozemne potražnje. Značajan utjecaj imalo je i kretanje cijene sirovina nafte na globalnom tržištu, koje povlači i cijene drugih energenata te utječe na vrijednost izvoza naftnih derivata koji u izvozu RH sudjeluju sa 6% - 10%. Cijene nafte putem izvoza naftnih derivata su 2014., 2015. i 2016. godine usporavale rast ukupnog izvoza, a 2017. godine utjecale su na njegovu povećanu dinamiku.

Graf 3.: Prosječna stopa rasta izvoza zemalja EU 10 i Hrvatske u prvih 5 godina pristupanja

Graf 2.: Prosječna stopa rasta izvoza zemalja EU 10* i Hrvatske u prvih pet godina nakon pristupanja**

*bez Bugarske i Rumunjske

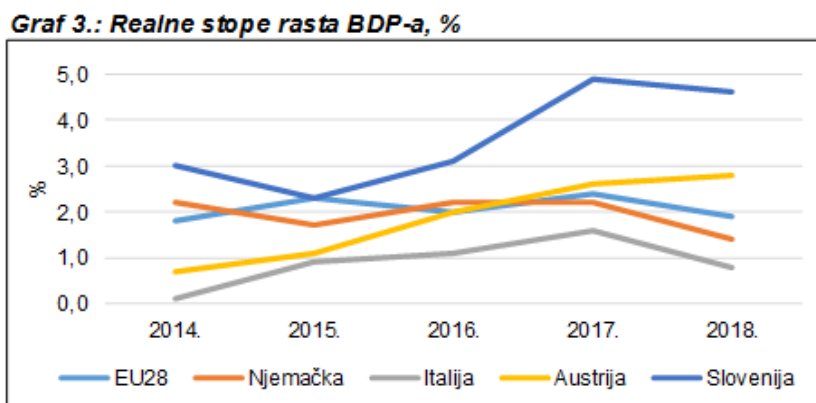
**prva godina članstva za EU10 je 2004., a za Hrvatsku 2014. (članstvo od 01.07.2013.)

Izvor: Eurostat, DZS; obrada: HGK

Izvor: Državni zavod za statistiku (obrada Hrvatska gospodarska komora)

Važan čimbenik je i usporavanje rasta BDP-a, odnosno potražnje na razini Europske unije i posebno najvećih izvoznih tržišta Hrvatske. Rast BDP-a EU usporen je s 2,4% u 2017. godini na 1,9% u prošloj godini, te je usporavanje zabilježeno i kod najvećih izvoznih tržišta: Italije, Njemačke i Slovenije. Rast se djelomično odrazio na kretanje uvoza tih zemalja. Rast cijena sirovina nafte imao je znatan utjecaj na kretanje vrijednosti uvoza, primjerice nafta i naftni derivati čine oko 5% ukupnog uvoza Njemačke, 7% uvoza Italije a cijena nafte na godišnjoj razini povećana je za oko 30%. Rast uvoza ovih zemalja znatnije je usporen u odnosu na prethodnu godinu. Trendovi u Sloveniji imaju direktan utjecaj na Hrvatsku jer uvoz Hrvatske čini oko 5% ukupnog slovenskog uvoza, po čemu je Hrvatska peti najveći izvoznik u Sloveniji.

Graf 4.: Realne stope rasta BDP-a, %

Izvor: Eurostat, DZS; obrada: HGK

Izvor: Državni zavod za statistiku (obrada Hrvatska gospodarska komora)

Rast izvoza prema tržištu EU iznosi 9,6%, neznatno manji nego u 2017. godini, pri čemu je Hrvatska povećala vrijednost izvoza prema većini članica EU, najviše prema Njemačkoj, Italiji i Luksemburgu.

Tablica 3. Najveća izvozna i uvozna tržišta RH u 2018. godini

Tablica 4.: Najveća izvozna i uvozna tržišta RH u 2018. godini

	Izvoz, 000 EUR	Udio, %		Uvoz, 000 EUR	Udio, %
UKUPNO	14.517.252	100	UKUPNO	23.657.671	100
Italija	2.119.305	14,6	Njemačka	3.602.850	15,2
Njemačka	1.916.224	13,2	Italija	3.113.809	13,2
Slovenija	1.604.906	11,1	Slovenija	2.636.945	11,1
Bosna i Hercegovina	1.361.904	9,4	Mađarska	1.815.872	7,7
Austrija	935.481	6,4	Austrija	1.625.016	6,9

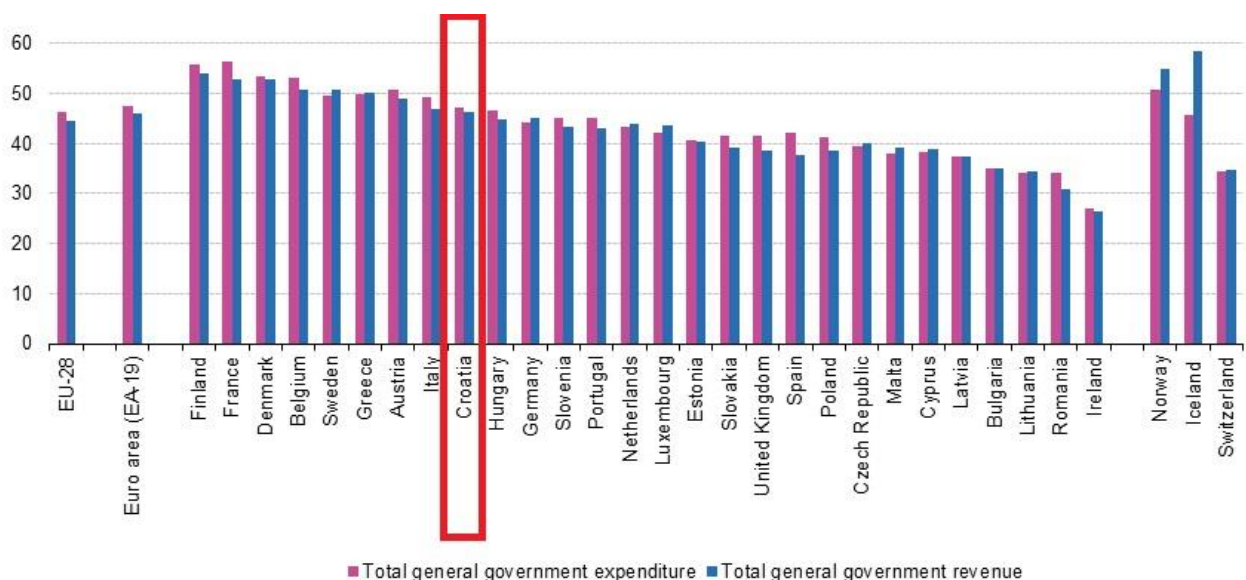
Izvor: DZS; obrada: HGK

Izvor: Državni zavod za statistiku (obrada Hrvatska gospodarska komora)

5.1. Državna potrošnja

Državna potrošnja (izdaci) uključuju svu državnu potrošnju, ulaganja i transfere plaćanja. U računovodstvu nacionalnog dohotka nabava dobra i usluge za trenutnu uporabu od strane vlade, izravno za zadovoljavanje individualnih ili kolektivnih potreba zajednice, klasificira se kao trošak finalne državne potrošnje. Državna nabava dobra i usluga namijenjena je stvaranju budućih koristi, poput ulaganja u infrastrukturu ili istraživanja, klasificira se kao ulaganje države. Ove dvije vrste državne potrošnje, na krajnju potrošnju i na bruto stvaranje kapitala, zajedno predstavljaju jednu od glavnih komponenti bruto domaćeg proizvoda. Državna potrošnja može se financirati državnim zaduživanjima ili porezima. Promjene u državnoj potrošnji glavni su dio fiskalne politike koja se koristi za stabilizaciju makroekonomskog poslovnog ciklusa. Državna potrošnja (G) zajedno s porezima (T) opisuje fiskalnu politiku (vladin izbor poreza i potrošnje). Pretpostavka modela je da su T i G egzogene iz razloga što država ne postupa po istim pravilima kao potrošači i poduzeća, pa nema pouzdanog pravila za G i T koje bi odgovaralo pravilu za osobnu potrošnju. Hrvatska je 2016.godine bila 9-a s 47%, po udjelu državne potrošnje u BDP-U u Europskoj uniji.

Slika 9.: Udio državne potrošnje u BDP-u

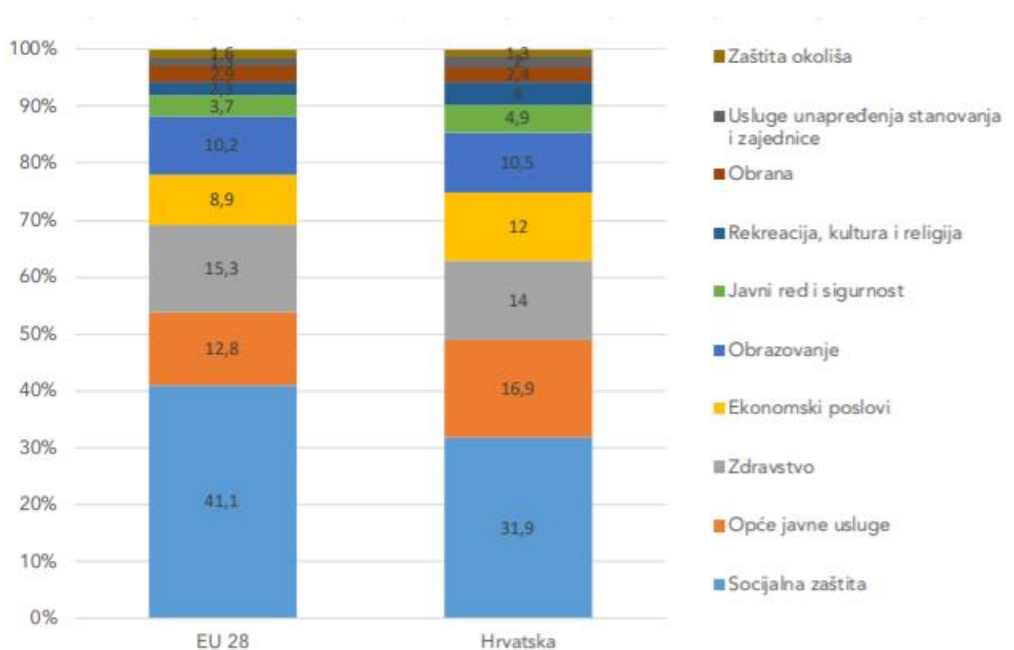

(*) Data extracted on 23.10.2017. Data ranked in descending order according to the average of total revenue and expenditure.
Source: Eurostat (online data code: gov_10a_main)

Izvor: Eurostat https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Government_finance_statistics

Veličina državne potrošnje prikazana udjelom rashoda proračuna opće države u BDP-u značajan je pokazatelj stanja gospodarstva i gospodarske strukture zemlje. Ukazuje na to kolika je uloga države u gospodarskom razvoju i koliko se država svojom potrošnjom upliće u razvoj privatnog sektora. Visina državne potrošnje povezana je s veličinom uloge države u gospodarskom i socijalnom razvoju zemlje te sa stupnjem razvijenosti zemlje. Hrvatska se svrstala kao prva zemlja s iznad prosječnim ostvarenjem u EU 28 s razinom od 46,4%. Potrošnja opće države u Hrvatskoj prevelika je u odnosu na stupanj razvijenosti zemlje. Prema BDP-u po stanovniku po jednakoj vrijednosti kupovne moći Hrvatska je u 2018. godini bila na 63% prosjeka EU 28, što djeluje ograničavajuće na razvojne mogućnosti i upozorava na potrebu provedbe reformi povezanih s efikasnošću korisnika rashodne strane proračuna.

Slika 10.: Udio proračunskih rashoda u BDP-u (u %)

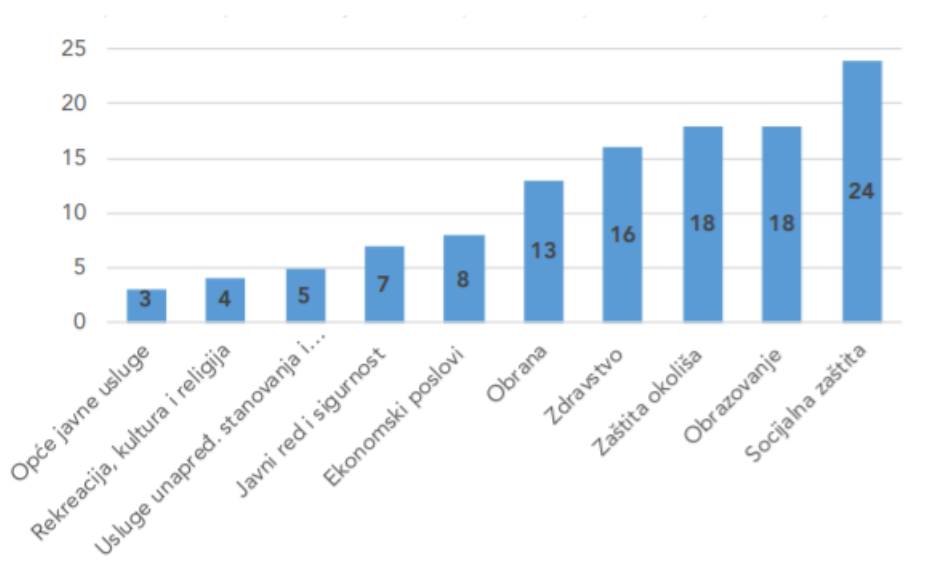

Izvor: Eurostat, obrada - Hrvatska gospodarska komora

Funkcijska struktura rashoda dijeli se na deset glavnih funkcija. Glavnina rashoda odnosi se na područje socijalne zaštite, općih javnih usluga i zdravstva (60-70% ukupnih proračunskih rashoda). Funkcije na koje je Hrvatska 2017. godine usmjeravala više od deset posto svojih ukupnih proračunskih rashoda su socijalna zaštita (31,9%), opće javne usluge (16,9%), zdravstvo (14,0%), ekonomski poslovi (12,0%) i obrazovanje (10,5). U odnosu na prosjek europskih zemalja Hrvatska odvaja više za opće javne usluge i za ekonomske poslove, a manje na socijalnu zaštitu. Hrvatska također ulaže znatno više u opće javne usluge nego u zdravstvo,

više se ulaže u ekonomske poslove nego u obrazovanje, više se ulaže u rekreaciju, kulturu i religiju nego u obranu, dok je u EU sve obrnuto. Usporedbom strukturi trošenja proračunskih sredstava u Hrvatskoj i prosjek zemalja u EU, udio izdataka u Hrvatskoj za opće javne usluge za 5,1 postotni bod više nego u EU 10, istovremeno znatnije manji udio izdataka za socijalnu zaštitu za 2,3 postotna boda, izdatak za obrazovanje za 1,5 postotnih bodova i izdatak za obranu za 1,2 postotna boda.²⁶

Slika 11.: Rang Hrvatske unutar zemalja EU 28

Izvor: Eurostat, obrada - Hrvatska gospodarska komora

5.2. Osobna potrošnja

Kako bi se razumjelo što određuje potražnju za dobrima potrebno je raščlaniti BDP (Y)

1. Osobne potrošnje (C) - dobra i usluge koje su kupili potrošači
2. Investicije (I) – zvane i investicije u fiksni kapital

²⁶ Hrvatska gospodarska komora – Komparativna analiza strukture proračunskih rashoda po funkcijskoj klasifikaciji, Zagreb, rujan 2019.

3. Državna potrošnja (G) – kupnja dobara i usluga od strane državne i lokalne vlasti, ne uključuje državne transfere niti kamatna plaćanja na državni dug
4. Neto izvoz = izvoz (X) – uvoz (M) – vanjsko trgovinska bilanca
5. Investicije u zalihe – razlika između proizvedenih i prodanih dobara u promatranoj godini

$$Z = C + I + G + X - M$$

Z- ukupna potražnja za dobrima

Pretpostavke model govore da sva poduzeća proizvode isto dobro koje proizvođači mogu koristiti za potrošnju, poduzeća za investicije ili država. Poduzeća su voljna ponuditi bilo koju količinu dobara uz danu cijenu P (vrijedi samo u kratkom roku) – pretpostavka omogućava usredotočivanje na ulogu potražnje u kratkom roku. Ako je gospodarstvo zatvoreno, gdje su izvoz i uvoz jednaki nuli, ne treba raspravljati što određuje uvoz a što izvoz. Raspoloživi dohodak je dohodak koji su primili potrošači (nakon plaćanja poreza), glavni je faktor o kojem ovisi odluka o osobnoj potrošnji.

$$C = C(Y_D)$$

- Osobna potrošnja C funkcija je raspoloživog dohotka Y_D
- Funkcija $C(Y_D)$ je funkcija potrošnje
- Funkcija potrošnje je linearna funkcija:

$$C = C_0 + C_1 Y_D$$

- Parametar C_1 – granična sklonost potrošnji
 - Prikazuje učinak dodatne kune raspoloživog dohotka na potrošnju
 - Prirodno ograničenje C_1 :
 - Mora biti pozitivan – porast raspoloživog dohotka vjerojatno će dovesti do porasta potrošnje
 - Manji je od 1 – potrošači će vjerojatno potrošiti samo dio porasta raspoloživog dohotka te uštedjeti ostatak
- Parametar C_0 - smatra se onim što bi potrošači potrošili ako bi njihov raspoloživi dohodak u tekućoj godini bio jednak

- Prirodno ograničenje C_0 :
- Ako je tekući dohodak jednak nuli, osobna potrošnja je i dalje pozitivna

$$YD = Y - T$$

Y – dohodak

T – porezi umanjeni za državne transfere koje su primili potrošači

$$C = C_0 + C_1 Y_D$$

$$C = C_0 + C_1 (Y - T)$$

Osobna potrošnja C funkcija je dohotka Y i poreza T ; viši dohodak povećava potrošnju, iako manje od jedan za jedan; viši porezi smanjuju potrošnju, također manje od jedan za jedan. Investicije se uzimaju kao dane (model ostaje jednostavan) – investicije će se promatrati kao egzogene varijable. Pretpostavka u modelu je da investicije ne odgovaraju na promjene u proizvodnji. Raščlanjujući BDP-a prikazuje se važnost osobne potrošnje na državne izdatke. Osobna potrošnja je skup dobara i usluga koje kupuju potrošači odnosno stanovnici neke zemlje. Osobna je potrošnja funkcija raspoloživog dohotka potrošača. Opća pretpostavka je kako raste dohodak tako raste i njihova osobna potrošnja i obratno, odnosno kako pada dohodak tako se smanjuje i njihova potrošnja. Osobna potrošnja, kao najznačajnija varijabla domaćeg proizvoda, neizravno utječe na razinu cijena u gospodarstvu a samim time i na razinu inflacije u državi. Osobna je potrošnja najveća komponenta agregatne potrošnje, odnosno posjeduje najveći udio bruto domaćeg proizvoda. Također ima multiplikativni učinak na BDP, iz tih razloga postoji potreba za sustavnim praćenjem promjena u osobnoj potrošnji s ciljem stvaranja i provedbe gospodarske i socijalne politike zemlje. Osobna potrošnja označava potrošnju materijalnih dobara i usluga unutar obitelji i domaćinstva radi zadovoljenja individualnih potreba. Udio osobne potrošnje u raspodjeli bruto domaćeg proizvoda svake zemlje iznosi više od 50%. Razina potrošnje ovisi o ekonomskoj razvijenosti društva neke zemlje, ekonomskog sustava, veličini raspoloživog dohotka, prirodnim okolnostima i dr. Statistički, osobna se potrošnja može raščlaniti u dvanaest osnovnih skupina, točnije: hrana i bezalkoholna pića; alkoholna pića i duhan; odjeća i obuća; stanovanje i potrošnja energenata; pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje; zdravstvo; prijevoz; komunikacije; rekreacija i kultura; obrazovanje; hoteli i restorani; ostala dobra i usluge. Udio navedenih skupina u osobnoj potrošnji čini strukturu osobne potrošnje.

5.3. Metode prikupljanja podataka

Anketa o potrošnji kućanstva (APK) je istraživanje temeljeno na uzorku privatnih kućanstava. Tim se istraživanjem prikupljaju podatci o izdacima za potrošnju kućanstava ali i o socioekonomskim i demografskim obilježjima kućanstva. U Hrvatskoj se ta anketa provodi u skladu s metodološkim preporukama Eurostata te međunarodnim standardima i klasifikacijama, te se prati Klasifikacijom osobne potrošnje prema namjeni – COICOP (Classification of Individual Consumption by Purpose). Anketom o potrošnji kućanstva istražuju se privatna kućanstva, no ne i osobe koje žive u domovima za umirovljenike, bolnicama, internatima i ostalo.

„Svrha provedbe Ankete o potrošnji kućanstava jest dati sliku visine i strukture izdataka za potrošnju kućanstava prema skupinama definiranim Klasifikacijom osobne potrošnje prema namjeni – COICOP te prema različitim socioekonomskim obilježjima kućanstava. Osim o izdacima kućanstva, Anketa pruža i podatke o opremljenosti trajnim dobrima, uvjetima stanovanja i sl. Podaci Ankete koriste se za izračun pondera za praćenje indeksa potrošačkih cijena te za izračun finalne potrošnje kućanstava (dio sustava nacionalnih računa).“²⁷

OSOBNJA POTROŠNJA, GODIŠNJI PROSJEK

Tablica 4. Osobna potrošnja, prosjek po kućanstvu 2009. - 2017. (struktura u %)

	Izdaci po kućanstvu (u kn) 2009.g	Izdaci po kućanstvu (u kn) 2017.g
Izdaci za potrošnju- ukupno (u kunama)	76 188	82 530
Hrana i bezalkoholna pića	32,1	28,2
Alkoholna pića i duhan	3,6	2,9
Odjeća i obuća	7,3	7,3
Stanovanje i potrošnja energenata	14,4	15,7

²⁷ https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/14-01-02_01_2018.htm

Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje	5,2	5,5
Zdravstvo	2,8	2,7
Prijevoz	11,0	15,5
Komunikacije	5,1	5,4
Rekreacija i kultura	6,0	5,5
Obrazovanje	1,0	0,9
Hoteli i restorani	3,1	2,9
Ostala dobra i usluge	8,4	7,6

Izvor: Državni zavod za statistiku (DZS)

Prema podacima DZS-a, izdaci za osobnu potrošnju kućanstva 2009. godine ukupno su 76 188, što je za 6 342 kune manja nego 2017. godine. Hrana i bezalkoholna pića te alkoholna pića i duhan su se smanjili u odnosu na 2017. godinu, dok su odjeća i obuća ostale iste. Zanimljivo je da se prijevoz povećao za čak 4,5 % u 2017. godini, no zabrinjavajuće je što je obrazovanje palo za 0,1%. Ostali izdaci variraju za oko 1%.

BRUTO DOMAĆI PROIZVOD PREMA RASHODNOJ METODI

Tablica 5. Bruto domaći proizvod prema rashodnoj metodi (u %)

Godina	2008	2017
Kućanstva	2,9	3,2
Opća država	-0,8	2,2
Bruto investicije u fi- skalni kapital	2,1	5,1
Izvoz robe i usluga	-2,1	6,8
Bruto domaći proizvod	1,8	3,1

Izvor: Državni zavod za statistiku (DZS)

5.4. Fiskalna politika

Fiskalna je politika jedan od najvažnijih dijelova ekonomske politike. Fiskalna politika za ostvarivanje ciljeva upotrebljava različite oblike javnih prihoda i rashoda. Fiskalna politika odnosi se na plansko korištenje fiskalnih mjera u svrhu ostvarivanja ekonomskih ciljeva i drugih politika. Fiskalna politika može se definirati i kao svjesna promjena državnih prihoda i rashoda u svrhu ostvarivanja makroekonomskih ciljeva ekonomske politike kao što su puna zaposlenost, stabilne cijene, prihvatljive stope rasta gospodarstva i slično.²⁸ Postoje tri skupine ciljeva koje ostvaruje a to su alokacijska fiskalna politika, distribucijska fiskalna politika i stabilizacijska fiskalna politika. Alokacijska fiskalna politika utječe na ulaganje i uporabu gospodarskih resursa kako bi se ostvarili rezultati različiti od onih koji bi doveli privatne aktivnosti u procesu tržišnog odlučivanja. Distribucijska fiskalna politika pokušava ispraviti pretpostavke za ostvarivanje rezultata i same rezultate koji proizlaze iz tržišne razdiobe, kako bi oni postali socijalno pravedniji; bavi se razdiobom dohotka i imovine, ali i šansi, potrošnje i koristi. Stabilizacijska fiskalna politika je takva politika kojoj je zadaća ublažiti oscilacije gospodarstva i to primjenom prava na prikupljanje poreza i izvršavanje rashoda, brinuti se za normalno iskorištavanje proizvodnog potencijala i za stabilnost cijena. Takva politika bila je vrlo važan dio ekonomske politike nakon velike svjetske krize 1929.godine, i to nakon drugog svjetskog rata, kada je počela rasti kejnzijanska ekonomska teorija. Kejnzijanski makroekonomski model se temelji na pretpostavke da se ekonomski sustav ne regulira sam od sebe i da se nužno ne uspostavlja ravnoteža na razini pune zaposlenosti, nego je prirodno stanje inflacijskog ili recesijskog jaza a fiskalna politika primjenjuje se za njegovo uklanjanje. Uklanjanje recesijskog jaza postiže se kombinacijom povećanja državne potrošnje i smanjenja neto poreza odnosno ekspanzivnom fiskalnom politikom. No, ako postoji inflacijski jaz, država mora kombinirati smanjenje državne potrošnje i povećanje poreza, odnosno upotrijebiti restriktivnu fiskalnu politiku.²⁹ Drugim riječima država bi, u recesiji, trebala stvarati budžetski deficit odnosno smanjivati budžetski suficit, a u situaciji inflacijskog jaza stvarati budžetski suficit odnosno smanjivati budžetski deficit. Stabilizacijska fiskalna politika može djelovati na jedna od ova tri načina a to su pasivno (putem automatskih stabilizatora), aktivno (putem diskrecijskih mjera) i na temelju unaprijed utvrđenih pravila koje je neka država postavila.

²⁸ Babić M. „Ekonomija – Uvod u analizu i politiku“

²⁹ Hrvatska Enciklopedija – Fiskalna politika

Fiskalna politika vodi se na tri načina:

1. Uz pomoć diskrecijskih mjera - intervencija nositelja fiskalne politike na strani javnih prihoda i/ili javnih rashoda
2. Uz pomoć ugrađenih instrumentima (automatskih stabilizatora) koji su endogenog karaktera, što bi značilo da se ostvaruju bez intervencije posebnim odlukama
3. Uz pomoć fiskalnih pravila koja su postala popularnija nakon izbijanja posljednje financijske krize koja je u mnogim zemljama dovela do značajnih fiskalnih neravnoteža

Fiskalna politika razlikuje dva temeljna učinka, a to su ekspanzivna i restriktivna fiskalna politika. Ekspanzivna se politika najčešće koristi kada se gospodarstvo ne razvija dovoljno brzo ili je nezaposlenost prevelika. Restriktivna fiskalna politika koristi se kada je prisutna visoka inflacija, jer smanjuje količinu raspoloživog novca u gospodarstvu, na taj način smanjuje potrošnju (potražnju) i istovremeno vrši pritisak na cijene. Glavni instrument u svakoj državi je državni proračun. Državni proračun je sustavni pregled planiranih prihoda i rashoda države u određenom vremenskom razdoblju. Hrvatska razlikuje tri razine proračuna. *Državni proračun* obuhvaća prihode i rashode proračunskih korisnika (ministarstvo, državne agencije, ostali koji se financiraju državnim proračunom). *Proračuni izvan proračunskih fondova* u koje spadaju Mirovinski i Zdravstveni fond, Zavod za zapošljavanje, Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, Hrvatske autoceste, Hrvatske ceste, Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka, Hrvatski fond za privatizaciju i Javno poduzeće Hrvatske vode. *Proračuni jedinica lokalne samouprave i uprave* obuhvaća proračun lokalnih jedinica odnosno županija, općine i gradova i Grad Zagreb. Proračuni tih triju razina čine jednu cjelinu, odnosno proračun opće države koji prikazuje koliko je država prikupila i potrošila prihoda.

Tablica 6.: Račun prihoda i rashoda

BROJČANA OZNAKA I NAZIV	OSTVARENJE/ IZVRŠENJE 2018.	IZVORNI PLAN 2019.	TEKUĆI PLAN 2019.	OSTVARENJE/ IZVRŠENJE 2019.	INDEKS
1	5	3	4	5	6=5/4*100
6 PRIHODI POSLOVANJA	128.793.340.376,59	136.743.244.925	136.743.244.925	138.853.707.363,81	101,5
7 PRIHODI OD PRODAJE NEFINANCIJSKE IMOVINE	601.865.548,52	978.323.393	978.323.393	1.065.950.203,10	109,0
UKUPNI PRIHODI	129.395.205.925,11	137.721.568.318	137.721.568.318	139.919.657.566,91	
3 RASHODI POSLOVANJA	126.843.245.521,09	134.480.928.785	134.525.300.517	135.869.595.817,02	101,0
4 RASHODI ZA NABAVU NEFINANCIJSKE IMOVINE	2.743.490.674,03	4.505.184.841	4.460.813.109	4.000.468.046,97	88,8
UKUPNI RASHODI	129.586.736.195,12	138.986.113.626	138.986.113.626	139.870.063.863,99	
RAZLIKA - VIŠAK / MANJAK	-191.530.270,01	-1.264.545.308	-1.264.545.308	49.593.702,92	-3,9

Izvor: <https://mfin.gov.hr/proracun-86/drzavni-proracun-2019-godina/608>

Tablica 7.: Račun financiranja

BROJČANA OZNAKA I NAZIV		OSTVARENJE/ IZVRŠENJE 2018.	IZVORNI PLAN 2019.	TEKUĆI PLAN 2019.	OSTVARENJE/ IZVRŠENJE 2019.	INDEKS
1		5	3	4	5	6=5/4*100
8	PRIMICI OD FINACIJSKE IMOVINE I ZADUŽIVANJA	25.678.386.124,30	36.499.299.312	36.499.299.312	35.446.845.391,72	97,1
5	IZDACI ZA FINACIJSKU IMOVINU I OTPLATE ZAJMOVA	21.307.682.953,20	32.882.122.680	32.882.122.680	30.263.357.249,53	92,0
	PRIJENOS DEPOZITA IZ PRETHODNE GODINE	1.617.019.185,66	4.593.677.394	4.593.677.394	2.530.422.786,81	55,1
	PRIJENOS DEPOZITA U NAREDNU GODINU	-5.796.192.086,75	-6.946.308.718	-6.946.308.718	-7.763.504.631,92	
	NETO FINANCIRANJE	191.530.270,01	1.264.545.308	1.264.545.308	-49.593.702,92	-3,9
	VIŠAK / MANJAK + NETO FINANCIRANJE	0,00	0	0	0,00	

Izvor: <https://mfin.gov.hr/proracun-86/drzavni-proracun-2019-godina/608>

6. ZAKLJUČAK

Hrvatska je, po proglašenju nezavisnosti 1991. godine, suočena s ozbiljnim nestabilnostima ponude, okupiranjem nekih dijelova njezinog teritorija, transformacijom sustava socijalističkog gospodarstva u tržišno orijentiran sustav te slomom bivšeg jugoslavenskog tržišta. Dodatni teret novoj državi Hrvatskoj također predstavlja i duboka gospodarska kriza koja je pogodila bivšu Jugoslaviju. Pomoću stabilizacijskih programa, uspješnom kombinacijom novčano – fiskalne politike Hrvatska je postepeno krenula u ekonomski i gospodarski napredak i razvoj. Sljedeća zapreka Hrvatske postaje nezaposlenost i siromaštvo. Hrvatska je 2004. godine brojala oko 300 000 nezaposlenih. Nezaposlenost je oscilirala te je maksimalnu nezaposlenost dosegla 2014. godine kada je brojala oko 384 000 nezaposlenih (vidi sliku 3.), no 2017. godine ta brojka se smanjuje te broji ispod 200 000 nezaposlenih. U smanjenju nezaposlenosti veliku ulogu igra politika zapošljavanja države. Aktivne i pasivne mjere zapošljavanja, u Hrvatskoj se sastoje od prava na novčanu pomoć i naknadu troškova te druge mjere pomoći. Na sprječavanje siromaštva i nezaposlenosti nadovezuje se izvoz i uvoz. Izvoz je važan za Hrvatsku, jer povećanje izvoza stvara radna mjesta, također unapređuje kompetitivne prednosti zemlje na način da usvaja nova znanja i tehnologiju. Podaci pokazuju da je izvoz tvrtki iz djelatnosti prerađivačke industrije, koja u ukupnom robnom izvozu ima najznačajniji udio, u prvih pet mjeseci 2020. godine pao za 15,3 %, na 4,9 milijardi eura. Značajni pozitivni doprinos BDP-u ostvaren je rastom izvoza i osobne potrošnje. Osobna potrošnja je 2009. godine iznosila 76 188 kuna, dok je u 2017. godini iznosila 82 530 kune (vidi tablicu 4.). Bruto domaći proizvod je, prema rashodnoj metodi, za opću državu porastao za 1,4 % od 2008. do 2017. godine.

Prema vidljivim podacima iznesenim u ovom završnom radu, Hrvatska je proteklih godina povećala izvoz, te su najvažniji vanjskotrgovinski partneri i dalje Njemačka i Italija. Smanjila se nezaposlenost, te je sezonska nezaposlenost, koja prevladava u Hrvatskoj, u siječnju 2019. godine imala oko 158 000 nezaposlenih, taj broj se smanjio te je kraju 2019. brojao oko 125 000 nezaposlenih (vidi graf 1.).

Od ulaska u Europsku uniju, Hrvatska je poboljšala svoje rezultate, pristupajući europskom tržištu, odnosno njenim slobodnim ulaskom, te smanjenjem ograničenja i trgovinskih zaprjeka. Važno je kontinuirano tražiti tržišta na koje se Hrvatska može proširiti, te pratiti globalne

trendove, ulagati u tehnologiju i inovacije i sve s ciljem uspješnijeg konkuriranja na europskom tržištu.

7. IZVORI:

Knjige i članci:

1. Hrvatska u drugoj fazi tranzicije 1994. – 1999./V. Šonje, B. Vujčić, I-4 lipanj 2000. Hrvatska narodna banka, Poslovna knjiga d.o.o., Zagreb
2. Put do niske inflacije: Hrvatska 1993. - 1994. Z. Anušić, izdavač Vlade Republike Hrvatske
3. Paul A. Samuelson, Wiliam D. Nordhaus, Ekonomija 19. izdanje
4. Theories of Economic Growth – Old and New, Heinz D. Kurz, N. Salvadori, 2003. godina
5. „Ekonomski rast i izvoz“, Radošević D. (1996.) / <https://hrcak.srce.hr/31040>
6. Adjustment Policies, Poverty, and Unemployment, P.Richard Agenor, A. Izquierdo, H.T Jensen, 2007/ The IMMPA Framework, Blackwell Publishing,
7. P. Bejaković: Nezaposlenost; Financijska teorija i praksa 27 (4) / UDK 331.56
8. Ž. Mrnjavac, Alterativni pokazatelji nezaposlenosti, 1997. godina / UDK-UDC 331.56
9. N. Kerovac-Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zagreb, Kako mjeriti nezaposlenost/ Pregledni članak, UDK 331.56
10. Šućur Z., Siromaštvo: Teorije, koncepti i pokazatelji/ nezaposlenost i socijalna isključensot, UNDP, 2006. Zagreb.
11. D. Nestić (2002)., Ekonomske nejednakosti u Hrvatskoj, Sveučilište u Zagrebu Ekonomski fakultet
12. V. Šošić: Siromaštvo i politike na tržištu rada u Hrvatskoj Financijska teorija i praksa 29 (1)

13. M. Babić. „Ekonomija – Uvod u analizu i politiku

Internetskih izvori:

1. Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ) <https://www.hzz.hr/>
2. Državni zavod za statistiku https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/14-01-01_01_2019.htm
3. Eurostat <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
4. Hrvatska gospodarska komora <https://www.hgk.hr/robna-razmjena-rh-u-2018-s-nagla-skom-na-izvoz>
5. Ministarstvo financija <https://mfin.gov.hr/proracun-86/drzavni-proracun-2019-godina/608>

Popis slika:

Slika 1. Smithovo Zlatno doba i Malthusova turobna znanost

Slika 2. Utjecaj povećanja kapitalne vrijednosti na ekonomski rast

Slika 3. Broj nezaposlenih

Slika 4. Stopa rizika od siromaštva prema dobi i spolu 2018. godine

Slika 5. Usporedba zemalja EU

Slika 6. Ginijev koeficijent i Lorenzova krivulja

Slika 7. Robna razmjena s inozemstvom od 2019. - 2020.

Slika 8. Kretanje izvoza i uvoza Hrvatske od 2013. – 2019.

Slika 9. Udio državne potrošnje u BDP-u

Slika 10. Udio proračunskih rashoda u BDP-u (u %)

Slika 11. Rang Hrvatske unutar zemalja EU 28

Popis tablica:

Tablica 1. Čimbenici gospodarskog rasta

Tablica 2. Vrijednost robnog izvoza RH, mil. EUR

Tablica 3. Najveća izvozna i uvozna tržišta RH u 2018. godini

Tablica 4. Osobna potrošnja, prosjek po kućanstvu 2009. - 2017. (struktura u %)

Tablica 5. Bruto domaći proizvod prema rashodnoj metodi (u %)

Tablica 6.: Račun prihoda i rashoda

Tablica 7.: Račun financiranja

Popis grafova:

Graf 1.: Sezonska nezaposlenost u Hrvatskoj 2019. godine (u tisućama)

Graf 2.: Ginijev koeficijent u Hrvatskoj i EU (iskazano u intervalu od 0% do 100%)

Graf 3.: Prosječna stopa rasta izvoza zemalja EU 10 i Hrvatske u prvih 5 godina pristupanja

Graf 4.: Realne stope rasta BDP-a, (u %)